

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

1096 Bækklampret

Bevaringsprognose:

Vurderet Gunstig

Langsigtet mål:

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

1355 Odder

Bevaringsprognose:

Vurderet Gunstig

Langsigtet mål:

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

1393 Blank seglmos

Bevaringsprognose:

Vurderet Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Gældende lovgivning
Grøftning og dræning	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Afskæring af dræn og grøfter
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Afgræsning Høslet
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Rydning af vedplanter

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

Bevaringsprognose:

Vurderet Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Næringsstofbelastning	Reduktion af næringstilførsel	☒	☒	☐	☐	Tiltag via vandplanlægningen Randzoner Afskæring af dræn og grøfter

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

3260 Vandløb med vandplanter

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Grødeskæring i vandløb	Miljøvenlig vandløbspleje	☒	☐	☐	☐	Tiltag via vandplanlægningen

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

6230 * Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Afgræsning Høslet
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Rydning af vedplanter
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☒	Gældende lovgivning
Invasive arter	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Bekæmpelse af invasive arter
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	☐	☒	☐	☒	Etablering på driftsarealer Etablering på §3-arealer Afgæsning

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

6430 Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

7220 * Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Uhensigtsmæssig hydrologi	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☐	Afskæring af dræn og grøfter
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Afgræsning
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter
Næringsstofbelastning	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Begrænsning el. ophør af drift
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	☐	☒	☐	☐	Begrænsning el. ophør af drift

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

7230 Riggær

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☒	Mulige virkemidler til truslen: Gældende lovgivning
Grøftning og dræning	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☒	Mulige virkemidler til truslen: Afskæring af dræn og grøfter
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Mulige virkemidler til truslen: Afgræsning Høslet
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Mulige virkemidler til truslen: Rydning af vedplanter
Næringsstofbelastning	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☒	Mulige virkemidler til truslen: Afskæring af dræn og grøfter
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	☐	☒	☐	☒	Mulige virkemidler til truslen: Afgræsning Rydning af vedplanter Afskæring af dræn og grøfter Etablering på §3-arealer

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

9110 Bøgeskove på morbund uden krystorn

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Skovnaturtypebevarende drift/pleje
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning
Invasive arter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Bekæmpelse af invasive arter
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Skovnaturtypebevarende drift/pleje

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Skovnaturtypebevarende drift/pleje
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Skovnaturtypebevarende drift/pleje
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning

Natura 2000-område: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde: 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Udpegningsgrundlag:

91E0 * Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Skovnaturtypebevarende drift/pleje
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning

Fugleområde: 16 Tjele Langsø

Udpegningsgrundlag:

Sædgås

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

NOTAT

vedrørende høringssvar til Natura 2000-plan 2010-2015 inkl. miljørapport (SMV)

*Forslag til Natura 2000-plan nr. 33
Habitatområde H33
Tjele Langsø og Vinge Møllebæk*

Udkast til Natura 2000-plan blev annonceret i ekstern høring den 4. oktober 2010. Høringsfristen udløb den 6. april 2011.

Høringsmateriale, høringssvar og høringsnotater kan ses på

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Natura2000/Natura_2000_planer/

Og

<http://websag.mim.dk/HoeringVandOgNatur2010/WebSider/visalle.aspx>

Forslag til Natura 2000-plan er annonceret offentligt og desuden sendt i høring hos relevante myndigheder (jf. miljømålsloven § 43 og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplaner § 5).

Naturstyrelsen har modtaget i alt 1650 høringssvar vedrørende de enkelte Natura 2000-planer, og dertil omkring 300 mere generelle høringssvar vedrørende vand- og naturplanlægningen. De generelle høringssvar er sammenfattet i et samlet notat, der kan ses på www.nst.dk

Til Natura 2000-plan nr. 33 er der modtaget i alt 3 høringssvar fra hhv. Viborg Kommune, Dansk Landbrug Midt-Østjylland og Danmarks Naturfredningsforening.

Svarene har især berørt følgende punkter:

- 1. Udpegningsgrundlag og revision af denne(delvis)*
- 2. Trusler*

Yderligere har høringssvarene berørt følgende emner, hvortil der henvises til det generelle høringssvar (kan findes via ovenstående link):

- 3. Indsats*
- 4. Lovgrundlag*
- 5. Datagrundlag*
- 6. Virkemidler*
- 7. Økonomi*
- 8. Offentliggørelse*
- 9. N-deposition*
- 10. Målsætning*

I det følgende sammenfattes de væsentligste synspunkter til de ovenfor nævnte punkter 1-2. Kommentarer hertil er anført i kursiv.

Det skal bemærkes, at høringssvarene kun er gengivet i hovedtræk. Ønskes detaljerede oplysninger om svarenes indhold, henvises der til de fremsendte høringssvar.

Bemærkninger til planforslaget

1. Danmarks Naturfredningsforening (DN) skriver der er forvirring omkring områdets udpegningsgrundlag, bl.a. 3140 – kransnålalge-søer og 6410 - tidvis våd eng. DLMØ anfører, at planen omfatter habitatnaturtyper, der ikke findes eller er fundet inden for habitatområdet og at der på den baggrund bør åbnes op for en revurdering af udpegningsgrundlaget.

*Svar: Det korrekte og nu gældende udpegningsgrundlag er det der figurerer i fig. 2 i planforslaget. De til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for N2000 områderne kan ses på Naturstyrelsens hjemmeside på adressen [Naturstyrelsens hjemmeside](#)
Ønsket om revision er noteret og tages med i tilfælde af en kommende revision af habitatområdernes udpegningsgrundlag. Der henvises i øvrigt til det generelle høringsnotat om emnet.*

2. Trusler.

DN bemærker, at der jf. teksten i områdets basisanalyse tvivl om glansbladet hæg udgør en trussel for ege-blandskov eller for elle-birkesump eller evt. for begge.

Som det kan ses af planforslagets bilag 2 er invasive arter kun noteret som en trussel for naturtypen 9160 – ege-blandskov. Glansbladet hæg er under skovkortlægningen i området fundet i begge skovnaturtyper og betragtes som invasiv i begge. Arten betragtes dog først om en umiddelbar trussel, hvis den dækker mere end 10 % af et kortlagt skovareal. Derfor er der forskel på de to skov-naturtyper i planen.

DN gør opmærksomt på, at gyvel bør skrives ind i planen som en trussel for surt overdrev. Naturstyrelsen har fjernet gyvel fra listen over invasive arter, da man har fundet ud af at der findes en oprindelig, hjemmehørende form og de to former kan ikke med sikkerhed adskilles i felten. Til gengæld tages gyvel med som en vedplante under truslen ”tilgroning med vedplanter” og der er foreslået en indsats i planen der hedder ”rydning af vedplanter”

Justeringer af forslag til Natura 2000-plan nr. 33.

De fremkomne bemærkninger har ikke givet anledning til ændring af planforslaget, da de fleste indsigelser er af overordnet karakter, der ikke vurderes at skulle afspejles i en konkret ændring i denne plan. Se i øvrigt besvarelser af de enkelte indsigelser og spørgsmål ovenfor.

Naturstyrelsens egne justeringer af forslag til Natura 2000-plan nr. 33

På baggrund af dialog i høringsperioden, og Naturstyrelsens egne overvejelser, er der foretaget mindre, redaktionelle justeringer af teksten i planen. Desuden er grødeskæring tilføjet som en trussel mod den naturlige hydrologi i områdets vandløb.

Hverken ændringerne som følge af de indkomne bemærkninger, eller Naturstyrelsens egne justeringer giver anledning til fornyet høring af planforslaget.

Sammenfattende redegørelse for høring over miljørapport (SMV)

Parallelt med offentlig høring af planudkast til Natura 2000-plan for område nr. 33 har SMV-redegørelse for planen været i offentlig høring i henhold til bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer §8.

Natura 2000-planens formål er at sikre eller genoprette bevaringsstatus for de arter og naturtyper, der har dannet grundlag for udpegning af Natura 2000-område nr. 33. SMV-rapporten viste ikke modstrid med andre miljøhensyn, og der er i den offentlige høring ikke modtaget kommentarer til rapporten.

Den offentlige høring har ikke givet anledning til ændring af Natura 2000-planen.

Naturstyrelsen vil overvåge effekten af Natura 2000-planen gennem det nationale overvågningsprogram NOVANA,

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/National_naturbeskyttelse/Overvaagning_af_vand_og_natur/, som følger udviklingen i naturtilstanden og arealudbredelse af de naturtyper og arter, som planlægningen omfatter. Desuden vil Naturstyrelsen i samarbejde med Fødevarerhverv og Kommunernes Landsforening overvåge fremdriften i den forudsatte forvaltningsindsats.

Rettelsesblad
Natura2000 plan nr. 33: Tjele Langsø

Ref.: Naturstyrelsen Vestjylland
Dato: 9.2.2012

Rettelsesblad til Natura 2000-planer, hvor beregning af naturtypernes tilstand er justeret

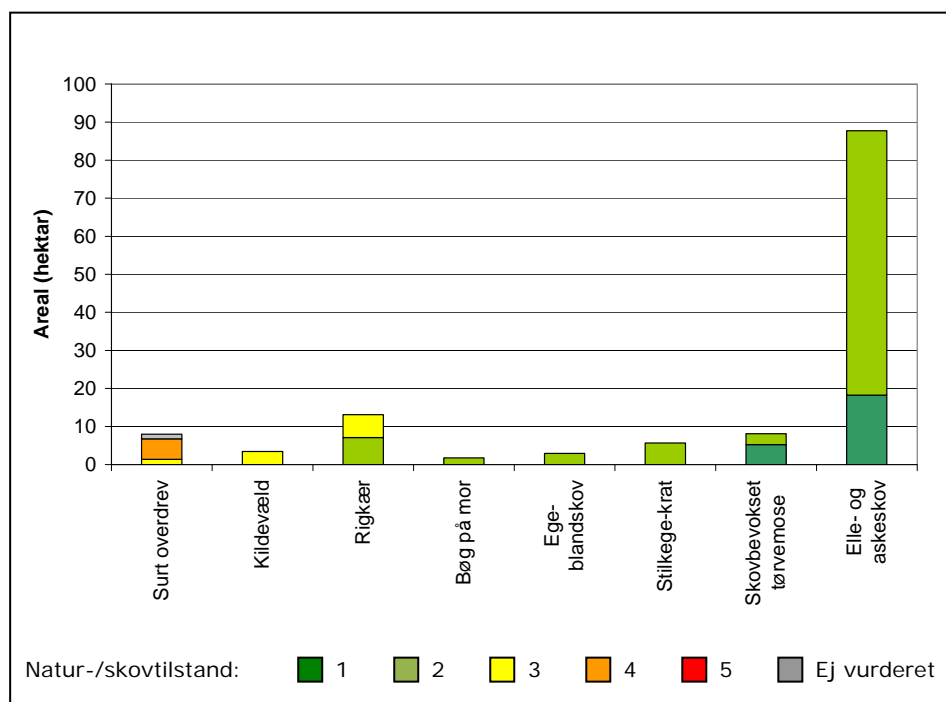
I forbindelse med nykodning af tilstandssystemerne for naturtyper til brug for visning på Danmarks Miljøportal har Bioscience, Århus Universitet opdaget fejl i deres hidtidige beregninger af især skovtilstanden og naturtilstanden for heder og klitter.

Fejlene skyldes flere forhold, men særligt at de såkaldte 'problemarter' ikke har indgået korrekt i beregningen, hvorfor artsindexet i skovtilstands-beregningen i flere tilfælde nedgraderes. Samtidig viser det sig, at hydrologi-parameteren i visse situationer uretmæssigt har talt negativt med, hvilket betyder, at strukturindekset i skovtilstands-beregningen i en række tilfælde skal opgraderes.

En nyberegning af skovtilstanden medfører ændringer i tilstandsklassen for op mod 10 % af de ca. 5.500 registreringer. For knap 200 af registreringerne betyder det en ændring fra ugunstig til gunstig skovtilstand eller omvendt. Der er fundet tilsvarende fejl i artsindexet for enkelte lysåbne naturarealer, således at ca. 150 registreringer ud af ca. 10.000 ændrer tilstand.

Når Danmarks Miljøportal senere i februar gør en opdateret version af naturtilstandsberegneren offentlig tilgængelig, vil de nævnte korrektioner være indarbejdet.

Korrektionen medfører ikke ændringer i målsætning og indsatsprogram i Natura 2000-planen, idet målsætningen er langsigtet, og indsatsprogrammet bygger på faktuelle forhold på arealerne og ikke den beregnede skov/naturtilstand. Fejlrettelsen betyder dog, at Natura2000 planens beskrivelse af naturtypernes tilstand, og søjlerne i planernes figur 4 kan være ukorrekte. Den rettede tekst og figur 4 til plan for Natura 2000-område nr. 33: Tjele Langsø

Figur 4. Natur/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Skovtilstanden for alle 106 ha skovnaturtyper i området er vurderet til skovtilstandsklasse I og II, dvs. gunstig. Elle- og askeskov udgør heraf næsten 88 ha.

For rigkærene er der vurderet en gunstig naturtilstand på lidt over halvdelen af det kortlagte areal i området.

For de sure overdrevs vedkommende er der ugunstig naturtilstand på hele arealet.

J.nr. SNS 303-00028

Den 10. maj 2007

Natura 2000 – Basisanalyse

Udarbejdet af Landsdelscenter Midtjylland for

skovbevoksede fredskovsarealer i:

Habitatområde nr. 33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Fuglebeskyttelsesområde nr. 16 Tjele Langsø

INDHOLD

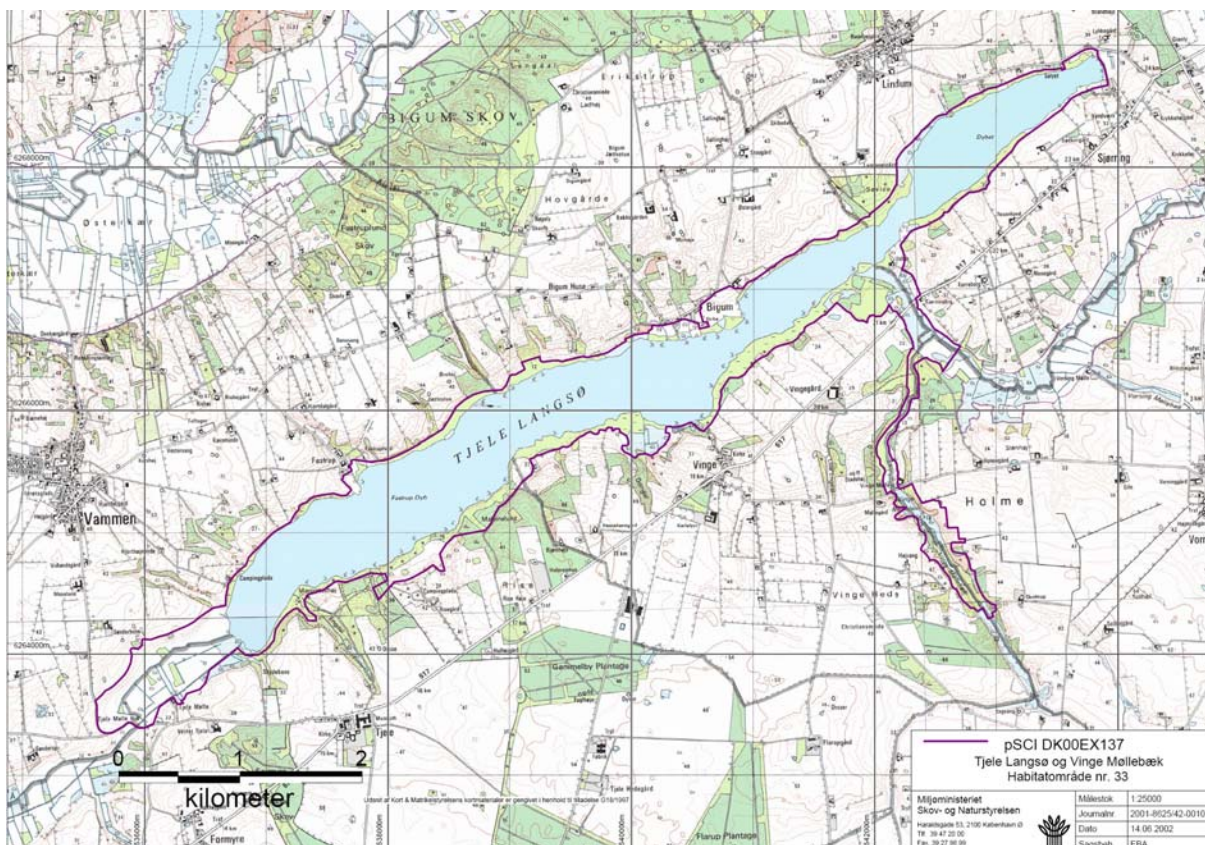
1	Beskrivelse af området	3
2	Udpegningsgrundlaget.....	5
3	Datapræsentation	5
4	Foreløbig trusselsvurdering	6
5	Modsatrettede interesser	6
6	Naturforvaltning og pleje.....	7
7	Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	7
8	Liste over manglende data.....	7
9	Liste over anvendt materiale.....	7
Bilag 1 Kort over registrerede naturtyper/levesteder		9
Bilag 2 Data for naturtyper og arter		10
Bilag 3 Foreløbig trusselsvurdering		14

1 Beskrivelse af området

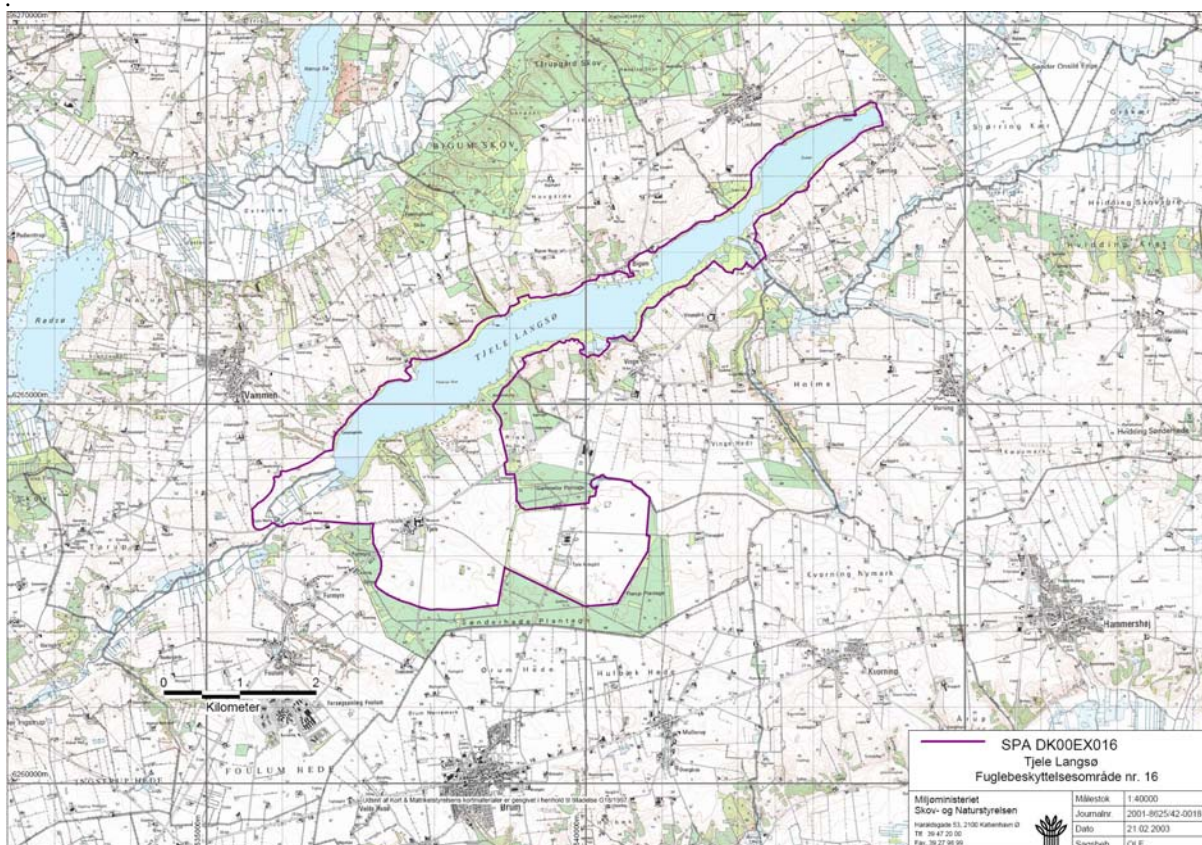
Natura 2000-området Tjele Langsø og Vinge Møllebæk er udpeget som både habitatområde nr. 33 og fuglebeskyttelsesområde nr. 16.

Nr.	Navn	Areal (ha)
H33	Tjele Langsø og Vinge Møllebæk	676
F16	Tjele Langsø	1306
	Samlet areal Natura 2000	1354

Tabel 1.1. Oversigt over de habitat- og fuglebeskyttelsesområder, der er inkluderet i denne basisanalyse. Da habitat- og fuglebeskyttelsesområderne er delvist sammenfaldende, svarer det samlede areal ikke til summen af udpegningerne. Kilde: <http://www.skovognatur.dk/Natura2000/>.

Figur 1.1: Kort over habitatområde H33.

Figur 1.2: Kort over fuglebeskyttelsesområde F16.

Skovbevokset areal (ha)

Nr.	Navn	Samlet skovbevokset areal (Top10DK)	Heraf med fredskovspligt	Heraf uden fredskovspligt
H33	Tjele Langsø og Vinge Møllebæk	122	45	77
F16	Tjele Langsø	175	85	90
	Samlet skovbevokset areal	191		

Tabel 1.2. Oversigt over det samlede skovbevoksede areal i de habitat- og fuglebeskyttelses-områder, der er inkluderet i denne basisanalyse. Da habitat- og fuglebeskyttelsesområderne er delvist sammenfaldende, svarer det samlede skovareal ikke til summen af arealerne.

Det samlede skovbevoksede areal i området er opgjort til 191 ha (Top10DK). Heraf skønnes ca. 105 ha at være pålagt fredskovspligt, mens de resterende ca. 86 ha er skovbevoksede arealer uden fredskovspligt.

Natura 2000-området omfatter selve Tjele Langsø og nogle af de tilstødende herregårdsmarker i den sydvestlige del af søen samt Vinge Møllebæk. Søen er omkranset af marker, men der er også mindre skove omkring søen.

Tjele Langsø ligger i en tunneldal dannet af efteristidens eroderende vandmasser. Dalen har et V-formet tværsnit og bakkerne omkring dalen har en højde på 30-40 m. Vinge Møllebæk ligger i en sidedal til hoveddalen og er foruden at være fredet udpeget som et naturvidenskabeligt referenceområde.

Der findes en meget fin rødellesump (91E0) omkring størstedelen af Tjele Langsø. Denne rødellebræmme starter ved skræntfoden og går typisk 20-40 m ud mod søen. Bræmmen udgør mange steder den eneste adskillelse mellem egentlig agerland og Tjele Langsø og har dermed en væsentlige bufferfunktion i forbindelse med næringsstofudvaskning til søen.

På de stejle skrænter ned mod søen findes forskellige skovtyper bl.a. bøg på morbund og egekrat. Der findes kun nåletræer i mindre omfang. De fleste skovarealer er ikke under drift.

Langs Vinge Møllebæk findes hovedsagligt skovbevoksede tørvemoser, der sandsynligvis tidligere har været lysåbne og grøftede engarealer, men som nu er vokset til i skov.

2 Udpegningsgrundlaget

Habitatdirektivet fra 1992 har til formål at beskytte naturtyper og arter, der er truede, sårbare eller sjældne i EU. Til dette formål er der udpeget en række særlige bevaringsområder, de såkaldte habitatområder. Hvert enkelt habitatområde er udpeget med henblik på at beskytte bestemte habitatnaturtyper og arter af dyr og planter. Flere af disse habitatnaturtyper og arter er prioriterede, hvilket medfører et særligt ansvar for beskyttelsen. Habitatnaturtyperne er anført på direktivets bilag I, og arterne på direktivets bilag II.

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 har til formål at beskytte levestederne for fuglearter, som er sjældne, truede eller følsomme overfor ændringer af levesteder i EU. Til dette formål er der udpeget en række fuglebeskyttelsesområder, hvor disse fugle yngler eller regelmæssigt gæster for at fælde fjer, raste under trækket eller overvintre. Hvert enkelt fuglebeskyttelsesområde er udpeget for at beskytte levesteder for en eller flere af de fuglearter, der er opført på direktivets liste I og artikel 4.2.

Som det fremgår af tabel 2.1 er habitatområde H33 og fuglebeskyttelsesområde F16 udpeget af hensyn til 9 habitatnaturtyper og 2 arter.

Nr.	Habitatnaturtype/Artsnavn	Håndtering
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	-
3260	Vandløb med vandplanter	-
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)	-
6230	*Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	-
6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn	-
7230	Rigkær	-
9190	Stilkegeskove og krat på mager sur bund	+
91E0	*Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	+
7220	*Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	-/+
1355	Odder (<i>Lutra lutra</i>)	-/+
A039	Sædgås	-

Tabel 2.1 Oversigt over de habitatnaturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget. En stjerne angiver, at naturtypen/arten er prioriteret af EU.

- : betyder, at naturtypen/arten behandles i amtets eller de marine basisanalyser.

+ : betyder, at naturtypen/arten behandles i denne basisanalyse.

Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af 7220 *Kilder og Væld med kalkholdigt (hårdt) vand supplerer amtets kortlægning af denne habitatnaturtype. Samme forekomst kan være kortlagt af både amtet og Skov- og Naturstyrelsen.

3 Datapræsentation

Denne basisanalyse indeholder oplysninger om habitatnaturtyper og levesteder for arter på

de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i Natura 2000 området. Oplysningerne stammer primært fra Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af habitatnaturtyper og arter, der er gennemført i 2005 og 2006. Kortlægningen er foretaget på baggrund af ”Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for arter i Natura 2000 områder” (Skov & Landskab 2006a). Desuden har især amterne gennem årene indsamlet en del data om naturtyper og arter, bl.a. gennem NOVANA¹.

Hermed en oversigt over de data, der er grundlaget for denne basisanalyse:

Nr.	Habitatnaturtype/art	Kortlagt areal (ha)/Bestand	Bilag
9190	Stilkegeskove og krat på mager sur bund	0	-
91E0	*Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	20,4	2.1
7220	*Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	0	-
1355	Odder (<i>Lutra lutra</i>)	-	2.2

Tabel 3.1. Oversigt over den del af udpegningsgrundlaget, som er mere detaljeret beskrevet i bilag 2.

På de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer i H33 er der i alt kortlagt 20,4 ha naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der er registreret 9,9 ha habitatnaturtyper, der ikke er på udpegningsgrundlaget, se afsnit 7.

I bilag 1 findes kort, som viser beliggenheden af habitatnaturtyperne på de skovbevoksede fredskovsarealer.

4 Foreløbig trusselsvurdering

I direktiverne er der krav om at fastholde eller genoprette ”gunstig bevaringsstatus” for de habitatnaturtyper og arter, som områderne er udpeget af hensyn til.

Derfor er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod habitatnaturtyperne og arter i Natura 2000 området, som er præsenteret i bilag 3. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden.

Det fremgår af bilag 3, at væsentlige trusler i området er følgende:

- Eutrofieringen vurderes at være en stor trussel i habitatområdet. Skovarealets fysiske placering og udformning gør at en uforholdsmæssig stor andel af det skovbevoksede areal (randzonen) er akut truet som følge af eutrofiering
- Der vurderes at være behov for at undersøge kronedækningen i området nærmere for at konstatere, om driften udgør en trussel for skovnaturtyperne.

5 Modsatrettede interesser

I visse tilfælde kan naturtyper og/eller arter antagelig kun opretholdes på bekostning af andre naturmæssige interesser:

Naturlig succession eller tilgroning kan indebære, at én naturtype udvikler sig til en anden, og drift eller naturpleje kan derfor indebære en konflikt mellem 2 naturtyper. F.eks. kan tør hede (4030) eller surt overdrev (6230) uden græsning udvikle sig til stilkegekrat (9190).

¹ NOVANA: Det nationale overvågningsprogram for vandmiljø og natur

Skov- og Naturstyrelsen har ikke kendskab til modsatrettede interesser i området.

6 Naturforvaltning og pleje

Der foreligger følgende oplysninger om naturforvaltning og pleje af habitatnaturtyper og arter i området:

- På nordsiden af Tjele Langsø ligger små delarealer med egekratsaftaler inden for habitatområdet. Arealerne udgør ganske få ha.
- Vinge Mølledam er en fredning af 1983. Fredningen (Reg. Id. 754300) omfatter 23,9 ha. Formålet med fredningen er bl.a. at bevare områdets tilstand på fredningstidspunktet. Fredningsbestemmelser med særlig relevans for skov er bl.a., at der ikke må foretages tilplantninger med træer og buske udenfor de arealer, der er bevokset med skov. Eksisterende løvtræsbevoksninger og ene må ikke erstattes eller underplantes med nåletræer. Ene må ikke ryddes eller beskadiges (Danmarks Naturfredningsforening 1994).
- Mht. naturpleje i H33 henvises til beskrivelse i Viborg Amts basisanalyse

7 Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

Nedenfor er anført nyopdagede eller nyindvandrede forekomster af arter eller habitatnaturtyper, der ikke er på udpegningsgrundlaget, men som vil skulle vurderes i forbindelse med en kommende revision af udpegningsgrundlaget.

Nr.	Habitatnaturtype/Artsnavn	Areal (ha)
9110	Bøgeskove på morbund uden kristtorn	1,7
9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund	3,0
91D0	Skovbevoksede tørvemoser	5,3

Tabel 7.1. Arter og habitatnaturtyper, der ikke aktuelt er udpegningsgrundlag, men som er registreret i forbindelse med kortlægningen. En * foran habitatnaturtypens eller artens navn betyder, at den er særligt prioriteret af EU.

Følgende naturtyper fra udpegningsgrundlaget er ikke fundet under kortlægningen af de fredskovspligtige, skovbevoksede arealer:

- Stilkegeskove og krat på mager bund (9190)
- Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand.

Det vurderes at begge naturtyper findes i habitatområdet på ikke fredskovspligtige arealer.

8 Liste over manglende data

Der er ved gennemgang ikke konstateret manglende data.

9 Liste over anvendt materiale

Danmarks Naturfredningsforening (1994): "Fredede områder i Danmark" af Knud Dahl. 7 udgave, 1 oplag 1994.

DMU (2000): Faglig rapport nr. 322: Naturtyper og arter omfattet af EF-Habitatdirektivet.

DMU (2003): Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2. udgave: "Kriterier for gunstig bevaringsstatus".

DMU (2005a): Habitatnøgle, ver. 1.02 Appendiks 4a, 23. juni 2005, DMU.

DMU (2005b): Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (Natura 2000 typer), ver. 1.02 Appendiks 4b, af 23. juni 2005, DMU.

DMU (2006): Faglig rapport nr. 582 NOVANA. Arter 2004-2005.

Skov & Landskab (2006a): Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for skovlevende arter i Natura 2000 områder”. Skov & Landskab, 15. februar 2006.

Skov & Landskab (2006b): Nitratudvaskning fra skovarealer – model til risikovurdering. (P. Gundersen).

Skov- og Naturstyrelsen (2003): Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbårent kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug. Udgivet af Miljøministeriet. <http://www2.skovognatur.dk/udgivelser/2003/87-7279-537-9/pdf/helepubl.pdf>

Skov- og Naturstyrelsen (2005): Opdatering af Ammoniakmanualen. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/2003/ammoniakmanualen.htm>

Skov- og Naturstyrelsen (2006a): Retningslinier for udarbejdelse af Natura 2000-basisanalyse for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

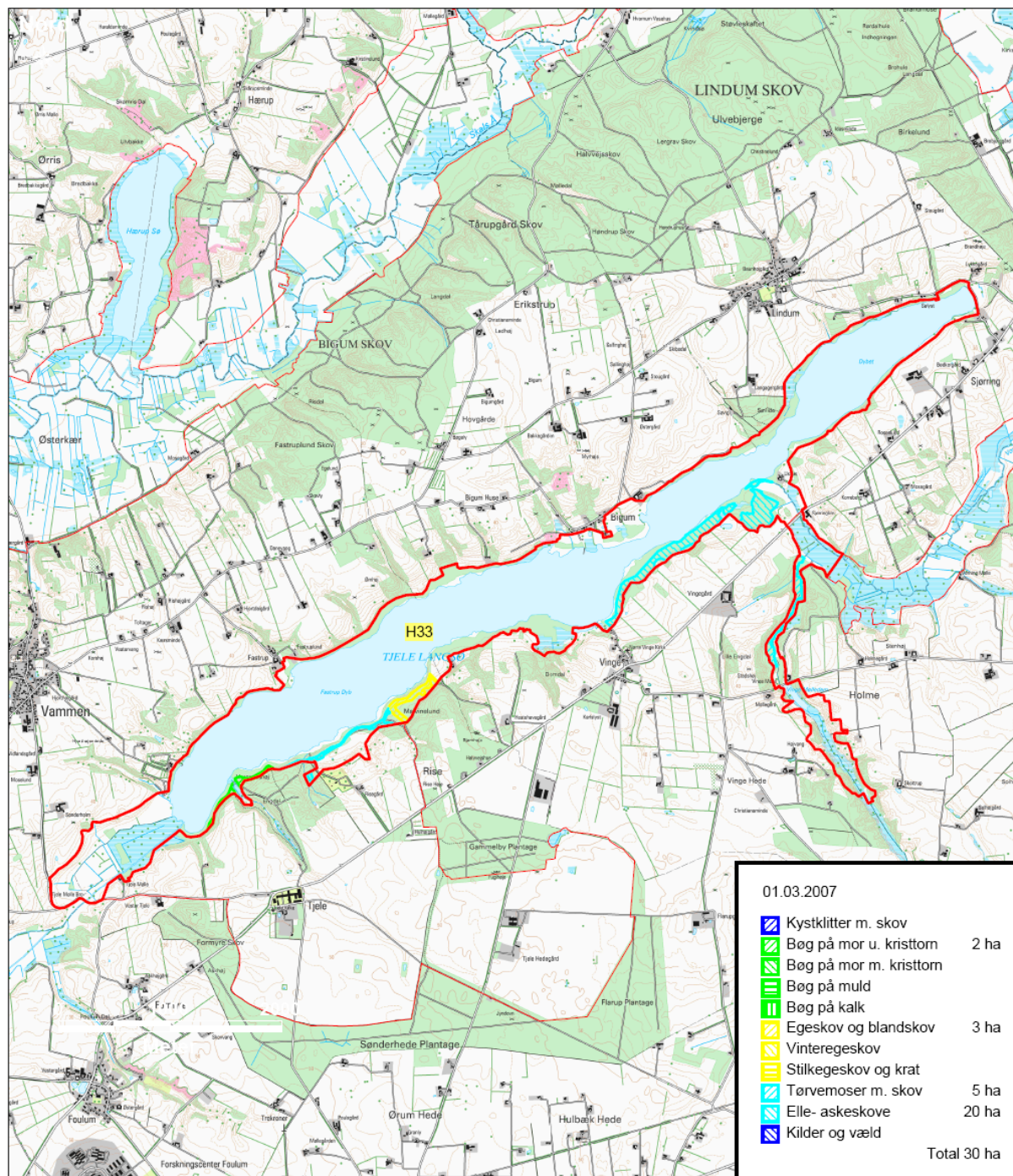
Skov- og Naturstyrelsen (1998): Rødliste 1997 over planter og dyr.

Bilag 1 Kort over registrerede naturtyper/levesteder

Bilag 1.1: Kort over habitatnaturtyper

Registrerede skovnaturtyper Natura 2000

H33, Tjele Langsø og Vinge Møllebæk, 1:47.000

© Kort & Matrikelstyrelsen

Skov- og Naturstyrelsen

Bilag 2 Data for naturtyper og arter

2.1 Data for *Elle- og askeskov ved vandløb, søer og væld (91E0)

2.1.1 Beskrivelse af naturtypen

Fugtige til våde arealer i tilknytning til vandløb, eller af anden grund med en vis vandbevægelse, bevokset med (domineret af) rødel og/eller ask. Hyppige ledsagetræarter er dunbirk, skovelm, hvidpil og skørpil. Der er normalt en frodig bundflora med høje urter eller moseplanter, der trives med den rigelige tilgang af vand og næring.

Plantet (eller sået) skov er undtaget så længe den har plantagekarakter i kraft af ensaldrende træer i rækker. Når en plantet skov er uden plantagekarakter, og rummer enten oprindelig karakteristisk bundflora, sjældne arter eller arter af fællesskabsbetydning (se liste ved nøglen), er den omfattet.

Typiske eksempler er ask eller el ved væld, galleriskov langs vandløb (selv en strimmel på én træbredde), ellesumpe med vandbevægelse og askebevoksninger i tilknytning til vandløb. Bevoksningerne er ofte blandede med både el og ask, men dette er ikke et krav.

Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: rød-el, grå-el, ask, hvidpil, skør-pil, dun-birk, skov-elm, angelik, vandkarse, engkarse, kær-star, kæmpe-star, akselblomstret star, tyndakset star, skov-star, kåltidse, elfenbens-padderok, andre padderok-arter, alm. mjødukt, skov-storkenæb, engnellikerod, sværtevæld, lund-fredløs, skov-skræppe, lund-fladstjerne og stor nælde. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen. I veludviklede tilfælde kan endvidere findes alm. fredløs, alm. hæg, gråpil, gul anemone, hjortetrøst, kvalkved, kærtidse, druemunke, firblad, ægbladet fliglæbe, milturt-arter eller vorterot.

Arealer med stagnerende vand undtages, idet det er en anden Corine type, karakteriseret ved manglende vandbevægelse, mere sur bund og bl.a. følgende plantearter: forlænget star, kærangeløv, butfinnet mangeløv, kongebregne, tørst, tørvemos og dunbirk, d.v.s. det er en overgangstype mod de sure skovbevoksede tørvemoser. Selve vandarealet i form af væld eller vandløb hører til særskilte naturtyper. Se type 7220, Kilder og væld, hvis der vælder frit synligt kildevand frem (DMU 2005b).

2.1.2 Naturtypens areal

Der er kortlagt et samlet areal på 20,4 ha i H33.

2.1.3 Naturtypens struktur og funktion

Nedenstående data stammer fra Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af habitatnaturtyper.

- Skovstruktur

Selvfornyelse af karakteristiske træarter (mindst 2 planter pr. m²).

Aralet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen af selvfornyelse i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

Art	< 1%	1-10%	11-30%	31-75%	>76%	I alt
Ask		13,9				13,8
Dunbirk	13,9	6,6				20,4
Rødel	8,8	11,6				20,4

Skovelm	13,9					13,9
---------	------	--	--	--	--	------

Kronedækning. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med kronedækning i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 20 %	20-50 %	51-75 %	76 – 90 %	> 90 %	I alt
		6,6	13,9		20,4

Etagering (areal med mere end 1 etage). Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med etagering i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 20 %	20-50 %	51-75 %	76 – 90 %	> 90 %	I alt
18,2	2,3				20,4

- Dødt ved

Dødt stående træ. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen efter antallet af dødt stående træ pr. ha (dbh > 10 cm, højde > 2 m):

< 1 stk/ha	1-5 stk/ha	> 5stk/ha	I alt
	8,8	11,6	20,4

Dødt liggende ved. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen efter antallet af dødt liggende ved pr. ha (diameter > 25 cm, længde > 5 m):

< 1 stk/ha	1-5 stk/ha	> 5stk/ha	I alt
2,3	18,2		20,4

- Skovdrift

Jordbearbejdning. Arealet (ha) af hver forekomst er bl.a. fordelt til én af klasserne i tabellen efter andelen af jordbearbejdning i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Tegn på						0
Tydelig						0
Nylig						0

Spor efter kørsel med traktose/dybe spor. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen af spor efter kørsel i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
20,4					20,4

Stævningsdrift. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen bl.a. efter andelen med stævningsdrift i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Ophørt, men tydelige tegn						0
Nylig						0

Græsningsdrift. Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af klasserne i tabellen bl.a. efter andelen med græsningsdrift i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Ophørt, men tydelige tegn						0
Nuværende						0

Afvanding:

Det samlede areal (ha) er inddelt i følgende klasser mht. afvandingsforholdene:

A: Ingen grøfter

B: Gamle grøfter, ikke fungerende (fyldt op/tilstoppede)

C: Gamle grøfter, fungerende (ikke vedligeholdt indenfor de seneste ca. 6 år)

D: Grøfter vedligeholdte indenfor de seneste ca. 6 år

E: Nye grøfter eller grøfter uddybet indenfor 2 år

A	B	C	D	E	I alt
6,6	11,6	2,3			20,4

2.1.4 Naturtypens arter

- Karakteristiske arter i bundvegetation

Der er registreret følgende karakteristiske arter:

- i 5 meter cirklerne

Art	Areal (ha)*
Ask	13,9
Dunbirk	18,2
Dynd padderok	11,6
Engkarse	2,3
Gråel	11,6
Rødel	13,9
Skov padderok	6,6
Stor nælde	2,3

* Det samlede areal af forekomsterne, hvor arten optræder i 5 m cirklen

- på det øvrige areal (ha).

Art	Domine- rende	Alm.	Hyppig	Spredte	Få	I alt
Ask			2,3	11,6		13,9
Dunbirk	6,6		11,6	2,3		20,4
Dynd padderok			11,6			11,6
Engkarse				2,3		2,3
Gråel				11,6		11,6
Kærstar			11,6	2,3		13,9
Rødel	13,9				6,6	20,4
Skovelm					2,3	2,3
Skov padderok				6,6		6,6
Stor nælde			13,9			13,9

- Invasive arter.

Arealet (ha) af hver forekomst er fordelt til én af de 5 klasser i tabellen efter andelen med invasive arter i % af det samlede areal af hver enkelt forekomst:

Art	< 1%	1-10%	11-25%	26-50%	>50%	I alt
Glansbladet hæg	2,3					2,3

2.2 Data for odder *Lutra lutra* (1355)

2.2.1 Beskrivelse af arten

En detaljeret beskrivelse af arten kan ses på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside: www.skovognatur.dk/emne/Natura2000.

2.2.2 Levested

Odderen lever i tilknytning til vådområder. Den findes såvel i stillestående som rindende vand i både saltvand og ferskvand. Søer og moser med store rørskovsområder er især velegnede levesteder (DMU 2006).

Skov- og Naturstyrelsens retningslinier for udpegning af levesteder for odder er bredzoner på 5m ved søer og vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 samt det tilhørende vandareal.

Viborg Amts kortlægning af odder i H33 omfatter alle søer, vandhuller, tørvegrave med omkringliggende moser samt alle vandløb uafhængigt af fredskovspligt. Da denne kortlægning af levesteder for odder omfatter de arealer som Skov- og Naturstyrelsen retningslinier angiver som levested refereres til amtets levestedskortlægning for odder.

2.2.3 Bestand

I forhold til det øvrige Europa er den danske odderbestand meget isoleret og har en bestandsstørrelse, der gør det usikkert, om den genetiske variation kan opretholdes. Den nationale bevaringsstatus er derfor vurderet som usikker (DMU 2000).

I Røddliste 1997 er Odder kategoriseret som ”sårbar” (Skov- og Naturstyrelsen 1998).

Overvågningsresultater for odder:

Amt	Antal stationer	Antal positive stationer i 1996	Antal positive stationer i 2004
Viborg	118	92 stk. (78 %)	109 stk. (92 %)

Kilde: DMU 2006

Odderen blev eftersøgt ifm. NOVANA - overvågningen i foråret 2004. Der blev fundet spor og/eller efterladenskaber af arten på begge stationer i habitatområde nr. 33 (DMU 2006).

Det vurderes, at odderen er vidt udbredt i habitatområdet, da Tjele Langsø er en del af Skals Å-systemet, hvilket udgør et af odderens kerneområder.

Bilag 3 Foreløbig trusselsvurdering

I direktiverne er der krav om at fastholde eller genoprette ”gunstig bevaringsstatus” for de habitatnaturtyper og arter, som områderne er udpeget af hensyn til. For at en habitatnaturtype eller art kan siges at have gunstig bevaringsstatus skal en række kriterier være opfyldt:

En habitatnaturtypes bevaringsstatus anses for “gunstig”, når

- ”det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område er stabile eller i udbredelse”, og
- ”den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dens opretholdelse på lang sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid”, og
- ”bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig.”

(DMU 2003)

En arts bevaringsstatus anses for “gunstig” når

- ”data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levested”, og
- ”artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket”, og
- ”der er – og sandsynligvis fortsat vil være – et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande”.

(DMU 2003)

Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået i de følgende afsnit.

3.1 Reduceret areal

Antallet af plante- og dyrearter på en lokalitet afhænger, alt andet lige, af lokalitetens størrelse, således at et større areal kan oppebære et større antal arter. Store lokaliteter kan desuden typisk indeholde større bestande af de enkelte arter end små lokaliteter.

Reduktion af en naturtypes areal vil derfor betyde, at der først sker en reduktion af bestandsstørrelserne af de enkelte arter, hvorefter nogle af bestandene forsvinder, og endelig vil de enkelte arter begynde at uddø.

Det reducerede areal kombineret med forringede levevilkår i mange af de resterende naturområder har bevirket, at de forskellige plante- og dyrearter i stadig stigende grad får opsplittet deres bestande i mindre og isolerede delbestande. Sådanne små isolerede bestande er betydelig mere udsatte for at uddø end store sammenhængende bestande pga. indavl og tilfældige katastrofer. Når arterne er forsvundet fra sådanne isolerede lokaliteter, vil det ofte være vanskeligt for nye bestande at sprede sig dertil, netop fordi lokaliteterne er isolerede.

Reduktion af arealet af en habitatnaturtype eller en arts levested i skov kan f.eks. skyldes en aktiv konvertering til andre træarter, naturlig dynamik eller ændrede afvandingsforhold. I visse tilfælde kan både naturlig dynamik og genopretning af naturlig hydrologi medføre en acceptabel formindskelse af et naturareal. Således skal betydningen af udvikling af habitatnaturtyperne indbyrdes vurderes i forhold til det samlede areal med hver habitatnaturtype både lokalt, regionalt og nationalt.

3.2 Intensiv skovdrift

Intensiv skovdrift kan være en trussel mod habitatnaturtyper og arter. Det kan f.eks. dreje sig om:

- Forstyrrelse af jordbund

Forstyrrelse af jordbunden kan skade habitatnaturtypernes strukturer og arter. Jordbunden kan f.eks. forstyrres ved jordbearbejdning i forbindelse med foryngelse af skov eller kørsel i forbindelse med mekaniseret skovning og udkørsel af træ.

- Anvendelse af pesticider

Sprøjtning med pesticider kan skade habitatnaturtypernes arter. Der kan både være tale om anvendelse af pesticider direkte på arealerne og om vinddrift af pesticider fra nærtliggende land- eller skovarealer, som sprøjtes.

- Plantning og efterbedring

Plantning og efterbedring kan medføre en strukturel ensretning sammenlignet med naturlig foryngelse.

- Hugst

Hugstindgreb kan være en trussel, som helt kan fjerne skovnaturtyper og arters levesteder (renafdrift) eller forskyde træartssammensætningen og medføre en strukturel ensretning af bevoksninger.

- Ophør med naturvenlige driftsformer

Mange arter og strukturer er knyttet til og afhængige af naturvenlige driftsformer. Det kan eksempelvis være gamle driftsformer som stævnings- eller græsningsskov samt urørt skov. Derfor er ophør af disse naturvenlige driftsformer en trussel mod habitatnaturtyper og arter.

Anvendelse af gødning er behandlet i afsnit 3.3 om eutrofiering, mens *afvanding* er behandlet i afsnit 3.4 om hydrologi.

I bilag 2 er der lavet en sammenstilling af data om de enkelte habitatnaturtyper og arter. Der fremgår følgende af bilaget:

- Forstyrrelse af jordbund

Det fremgår af DMU-rapporten ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at arealandelen med uforstyrret jordbund (f.eks. uden jordbearbejdning og kørsel) skal være stabil eller stigende. Jordbearbejdningen må foretages på op til 1/3 af en flade, hvis denne har været jordarbejdet tidligere (DMU 2003).

Der er ikke registreret tegn på jordbearbejdning af de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i habitatområdet.

- Hugst

Skovnaturtyperne skal have en kronedækningsgrad > 50 % af de træarter, der hører til naturtypen (DMU 2005a).

På baggrund af bilag 2 kan det konkluderes, at der:

- på 0 % af arealet med skovnaturtyper er en kronedækningsgrad > 90 %
- på 68 % af arealet med skovnaturtyper er en kronedækningsgrad på 76-90 %
- på 32 % af arealet med skovnaturtyper er en kronedækningsgrad på 51-75 %

Andelen af det samlede areal med lav kronedækningsgrad (51-75 %) er relativt høj. Det vurderes, at der er behov for at undersøge kronedækningen i området nærmere for at konstatere, om det udgør en trussel for skovnaturtyperne.

Kronedækningsgraden i resten af området indikerer, at der føres en hugst i området, som ikke udgør en trussel mod sikring af en kronedækningsgrad på > 50 %. Den registrerede kronedækningsgrad omfatter dog alle træarter på arealet, og ikke kun de træarter, der naturligt hører til skovnaturtypen.

- Ophør med naturvenlige driftsformer

Der er ikke registreret tegn på ophør med naturvenlige driftsformer i H33.

3.3 Eutrofiering

Kvælstof er fra naturens hånd begrænsende næringsstoffer for mange økosystemer. Når et naturområde belastes med ekstra næringsstoffer (eutrofieres), fører det til ændret artssammensætning, fordi konkurrencestærke og kraftigt voksende plantearter (som f. eks. *stor nælde*, *blåtop* og *vild kørvel*) bliver begunstiget på bekostning af lavtvoksende og konkurrencesvage plantearter (såkaldte nøjsomhedsarter).

Eutrofieringen kan blive så kraftig, at naturtypernes tålegrænse² bliver overskredet. Resultatet bliver, at flere af de karakteristiske nøjsomhedsarter forsvinder, og naturtypernes tilstand ændres. Selv små ekstra tilførsler af næringsstoffer kan på sigt føre til ændret artssammensætning. Eutrofiering af naturområder kan ske i form af direkte tilførsel af gødning eller indirekte i form af f.eks. kvælstofdeposition fra luften eller jordfygning fra marker.

Eutrofiering af skovarealer kan påvises på flere måder, f.eks. ved forekomst af negative strukturer, mange plantearter med god tilpasning til at vokse på næringsrig jordbund eller ved at måle eller modelberegne depositionen af kvælstof fra luften.

Tålegrænser

Alle de registrerede skovnaturtyper i H33 er kvælstoffølsomme med tålegrænser på 10-20 kg N/ha/år. Modelberegninger kan give lavere tålegrænser, ned til 7 kg N/ha/år. Tålegrænsen for naturtypen kilder og væld (7220) er angivet til at ligge i intervallet 15-25 kg N/ha/år (Skov- og Naturstyrelsen 2005).

² Tålegrænsen er et mål for et naturområdes følsomhed for luftforurening. Tålegrænsen kan defineres som "En kvantitativ vurdering af den belastning med et eller flere forurenende stoffer, hvorunder effekter på udvalgte følsomme elementer af natur og miljø ikke forekommer vurderet med den bedste nuværende viden".

Kvælstof-deposition

Habitatområdet H33 ligger i Tjele kommune. Den gennemsnitlige afsætning af kvælstof fra luften er følgende for Tjele kommune:

	NH _y (kg N/ha)	NO _x (kg N/ha)	Total N (kg N/ha)
Tjele	11,8	6,0	17,9
Lands gennemsnit	9,1	6,8	15,9

Tabel bilag.3.3. Baggrundsbelastningen (i kg N/ha/år) i de kommuner der ligger indenfor Natura 2000 området. Der refereres til kommuneinddelingen fra før den 1. januar 2007. Kvælstof-depositionen er angivet som kommunevise gennemsnit af hhv. NH_y (ammoniak og ammonium), NO_x (kvælstofoxider, salpetersyre og nitrat) og total N (samlet tør- og våddeposition) (Skov- og Naturstyrelsen 2005).

Den gennemsnitlige deposition i Tjele kommune der dækker H33, er på 17,9 kg N/ha/år, hvilket ligger over landsgennemsnittet på 15,9 kg N/ha/år.

En betydelig del af NH_y-fraktionen består af ammoniak fra lokale husdyrbrug, som er ujævnt fordelt i landskabet. Hertil kommer, at afsætningen af kvælstof på forskellige overfladetyper varierer i forhold til ruheden. Skov har stor ruhed, og derfor er der en større depositions hastighed i skove. Særligt udsatte er skovkanter, hvilket har stor betydning i Danmark, da en væsentlig del af de danske skove er små og derfor har relativ stor rand. Endvidere er der en særlig stor deposition i bevoksninger med nåletræ (Skov- og Naturstyrelsen 2003).

Det er muligt at korrigere de kommunevise gennemsnitstal i forhold til lokal husdyrtæthed og til forskellige naturtyper ruhed inden for habitatområdet.

Skov & Landskab har estimeret, at f.eks. ruheden af løvskov medfører en korrektion af den gennemsnitlige kvælstofdeposition på 2 i skovkanter (0-25 m) og 1,5 i overgangszonen (25-50 m) (Skov & Landskab 2006b).

Overskridelse af tålegrænse

Det fremgår af DMU-rapporten ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at tålegrænsen for skovnaturtyperne ikke må overskrides (DMU 2003).

Andelen af rand i skovbevoksningerne er meget høj da skovarealerne som udgangspunkt ligger som en zone mellem agerland og Tjele Langsø.

Eutrofieringen vurderes at være en stor trussel i habitatområdet. Skovarealets fysiske placering og udformning gør at en uforholdsmæssig stor andel af det skovbevoksede areal er akut truet som følge af eutrofiering.

3.4 Hydrologi

En naturlig hydrologi uden afvanding eller vandløbsvedligeholdelse vil som hovedregel fremme den mest naturlige udvikling af de forskellige naturtyper. Afvanding samt nærtliggende vandindvinding sænker det naturlige vandspejl og medfører en gradvis udtørring af arealet.

Det fremgår af ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at der skal være en stabil eller faldende indsats for oprensning af vandløb og nygravning af grøfter (DMU 2003).

Det fremgår af bilag 2, at afvandingsforholdene for skovnaturtyperne er som følger:

Afvanding

- på 32 % af arealet er der ikke grøfter
- på 57 % af arealet er der grøfter, der ikke fungerer
- på 11 % af arealet er der grøfter, der er fungerende, men ikke vedligeholdt inden for de sidste 6 år

Samlet vurderes hydrologien i området ikke at være nogen trussel for skovnaturtyperne og kilder og væld i området, da de hydrologiske forhold i området er overvejende naturlige.

Som følge af tilstedeværelsen af større arealer med fugtige skovnaturtyper særligt elle- og askesump (91E0) vurderes området at være særligt følsomt overfor ændringer i hydrologien. Enhver ændring i hydrologien i området kan derfor være en potentiel trussel.

3.5 Invasive arter

Arter, der ikke er kommet naturligt til landet og som er bevidst indført eller tilfældigt slæbt ind af mennesker, kaldes introducerede arter. En lille mængde af disse arter kan vise sig problematiske, hvis de spreder sig til naturen. Disse arter kaldes invasive arter.³

Mange af de invasive arter er efterhånden blevet et stort problem, for de spredes og etablerer sig i beskyttede naturtyper. Her kan de danne store bestande og derved fortrænge det vilde plante- og dyreliv.

Selvsåede nåletræarter (undtagen skovfyr, taks og ene) betragtes i denne sammenhæng som invasive arter, hvis de vokser på arealer med habitatnaturtyper. Dog kan rødgran indgå som en naturlig del af skovbevoksede tørvemoser (91D0).

Det fremgår af DMU-rapporten ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at kronedækningsgraden af ikke-hjemmehørende (uønskede) træarter ikke bør overstige 10 % (DMU 2003).

Ifølge bilag 2 er der fundet glansbladet hæg i en forekomst med elle- og askesump (91E0). Samlet udgør forekomsten 11,1 % af det samlede areal med skovtypen. Dækningsgraden af glansbladet hæg i forekomsten er lav (< 1 %).

Glansbladet hæg vurderes ikke at udgøre en aktuel trussel mod skovtyperne i habitatområdet.

3.6 Forstyrrelse af arter

Odderen er fortsat truet af rusefiskeri, forstyrrelser og trafik, men bestanden vurderes umiddelbart at være stabil.

³ Kilde: Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside www.skovognatur.dk

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for Natura 2000-planen for område nr. N33

Tjele Langsø og Vinge Møllebæk (Natura 2000 område nr. 33, Habitatområde H33 og Fuglebeskyttelsesområde F16)

Den enkelte naturplan skal ifølge lov nr. 1398 af 22. oktober 2007 om miljøvurderinger af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

a) Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af 1) en basisanalyse, 2) en målsætning af det enkelte område, 3) et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse. Der er udarbejdet en overordnet målsætning for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Indsatsprogrammet angiver både generelle og konkrete retningslinjer for den forvaltning, der skal implementeres i 1. planperiode (6 år og 12 år for fredskovpligtige arealer) startende fra 2010. Endelig er der en kort beskrivelse af sammenhæng til vandplanen og et oversigtsskema, der opsummerer Natura 2000-planen jf. naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Formål

Planens mål på sigt er skitseret nedenfor. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og starte en proces, der genopretter akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser. For området gælder følgende overordnede målsætning:

Området med Tjele Langsø og de omkringliggende elle- og askeskove, rigkær og væld udgør et stort, sammenhængende naturområde med vægt på naturmæssige sammenhænge mellem søen og de nærmeste omgivelser.

Selve Tjele Langsø prioriteres højt. Dette forudsætter en god vandkvalitet. Områdets meget vigtige forekomster af rigkær, væld og artsrige sure overdrev ved Tjele Langsø og Vinge Mølle prioriteres højt. Tilsvarende prioriteres levesteder for blank seglmos. Naturtypernes areal og antallet af levesteder for arten øges, og der skal så vidt muligt skabes sammenhæng mellem forekomsterne. De nævnte naturtyper sikres sammen med især ellesumpene en god-høj naturtilstand, mens søerne og vandløbene i området over tid bør opnå en god vandkvalitet.

Forekomsten af sædgås prioriteres inden for fuglebeskyttelsesområdet.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Relevante planer

Tidligere og nuværende kendte levesteder for blank seglmos og gul stenbræk bl.a. ved Vinge Mølle har indgået i et større plejeprojekt for de to arter. Projektet har omfattet rydning af vedplanter, opsætning af hegn og indgåelse af græsningsaftaler. Ved Vinge Mølle blev der ryddet opvækst nær forekomster af blank seglmos og der blev hegnet og igangsat afgræsning. Arealet afgræsses fortsat. Viborg Kommune har fortsat indsatsen.

På nordsiden af Tjele Langsø ligger delarealer med egekrataftaler.

For at forbedre miljøtilstanden i Tjele Langsø er der i 2002-03 forsøgsvis tilført ilt til den dybeste del af søens bund. Der blev ikke efterfølgende konstateret en forbedret miljøtilstand i søen.

Vinge Mølledam med omkringliggende arealer indgår i en fredning. Fredningens formål er bl.a. at sikre vådområdets udstrækning af hensyn til botaniske interesser og at sikre geologiske værdier i området.

Natura 2000-områderne vil fremgå af landsplandirektivet (de tidligere regionplaner). Disse skal indeholde retningslinjer i overensstemmelse med bekendtgørelsen om udpegning og administration af internationale beskyttelsesområder nr. 408 af 1. maj 2007. Det betyder, at landsplandirektivet skal indeholde retningslinjer, der i overensstemmelse med direktivforpligtelserne kan understøtte områdernes bevaringsmålsætninger. Landsplandirektivet indeholder derfor ikke udlæg af nye arealer til byzone, sommerhusområde, nye større vejanlæg, øvrige trafik og tekniske anlæg eller væsentlige udvidelser eller nye områder til råstofindvinding på land mv., mens der kan være retningslinjer, der bidrager til at sikre naturforholdene, jf. bestemmelser i bekendtgørelsens § 5.

Der vil derfor ikke med Natura 2000-planens bevaringsmålsætninger og retningslinjer for den efterfølgende kommunale planlægning være modstrid mellem den og landsplandirektivet.

b) Nul - alternativ

En række naturtyper og levesteder for arter kræver vedvarende drift for at sikre og opretholde gunstig bevaringsprognose, det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre i ugunstig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse. Planen vil sikre fortsatte levesteder for bæklampret og odder.

Hvis ikke planen for 1. planperiode iværksættes vil tilgroningen af de lysåbne naturtyper som surt overdrev, rigkær og kilder fortsætte, og der vil ske en stadig øget fragmentering, afvanding og indvandring af invasive arter på de lysåbne naturtyper. Skovnaturtyperne er util-

strækkeligt beskyttede og samtidig vil fødesøgningsmuligheder for sædgås vedvarende blive forringet, og det vil fortsat blive vanskeliggøre at fastholde en bestand af blank seglmos.

Situationen for Tjele Langsø vil ligeledes blive forværret og vedvarende akkumuleringen af næringsstoffer vil fortsætte, hvis ikke vandplanen forbedrer tilstanden.

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Bækklampret - dels på baggrund af en faglig vurdering af vandløbskvaliteten i de pågældende vandløb dels på baggrund af viden om artens forekomst i vandløbene.
- Odder - dels på baggrund af viden om artens forekomst inden for området dels på baggrund af artens positive bestandsudvikling i Jylland de seneste år.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Tjele Langsø, samt øvrige forekomster af naturtypen næringsrig sø på grund af for stor belastning med næringsstoffer både luftbåren og tilførsel fra overfladevand og dræn.
- Arealer med surt overdrev, rigkær og kildevæld da den laveste ende af tålegrænseintervallet for N-deposition er overskredet på hele det kortlagte areal, tilgroning mv.
- De 5 skovtyper, da næringsstofbelastningen med kvælstof overskrider laveste ende af tålegrænseintervallet for hele skovarealet.
- Forekomsten af blank seglmos, primært pga. for stor N-deposition og pga. tilgroning af levestedet.

Prognosen er ukendt for:

- Vandløb, søbred med småurter, urtebræmme, kalkoverdrev og tidvis våd eng pga. manglende viden om naturtypens forekomst i området
- Sædgås pga. manglende kendskab til bestandsudviklingen inden for området

c) Miljøforhold i områder der kan blive berørt

Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med kildevæld, og rigkær, herunder levesteder for blank seglmos.

Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder for sædgås og odder i området.

Der sikres velegnede levesteder/fourageringsmuligheder for odder og bækklampret.

De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres fysiske forhold samt kontinuitet.

Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi. Skovnaturtyperne sikres skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.

Invasive arter bekæmpes og spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.

Forekomsterne af surt overdrev søges udvidet. Forekomsten af rigkær evt. i mosaik med væld, søges udvidet. Arealerne kædes så vidt muligt sammen.

Forekomsterne af surt overdrev udvides med op mod 8 ha og arealet med rigkær udvides med op mod 5 ha.

Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.

d) Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er systematisk beskrevet i planen. Planens mål er, at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Derudover skal følgende fremhæves: Som udgangspunkt ønskes det i stort omfang at bevare den eksisterende elle- og askeskov omkring Tjele Langsø, men hvor artsrige rigkær findes at være under tilgroning, må det konkret vurderes, om denne prioritering er forsvarlig. Bræmmen af træer omkring søen sikrer en mindre forstyrrelse af de rastende sædgæs og tilbageholder næringsstoffer fra de omgivende markarealer.

Det prioriteres, at kilder og væld fortsat holdes lysåbne, hvis en beskyttet tilstand er resultatet af en nyere tilgroning med træer.

e) Internationale miljøbeskyttelsesmål

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven. Planen vil sikre, at areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i statens retningslinjer for 1. planperiode. For Tjele Langsø og Vinge Møllebæk gælder:

- 1.1 Reduktion af kvælstof-deposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske gennem en kommende ændring af husdyrgodkendelsesloven jf. regeringsudspillet Grøn Vækst, april 2009. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb, dyrkede mar-

ker, overfladevand, spildevand og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen. Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med rigkær og kilder og væld, hvilket også vil begunstige blank seglmos.

- 1.2 Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med kildevæld, og rigkær, herunder levesteder for blank seglmos.
- 1.3 Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.
- 1.4 Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder for sædgås i området.
- 1.5 Der sikres velegnede levesteder/fourageringsmuligheder for odder og bæklampret.
- 1.6 Der sikres levesteder med hensyntagen til odders sårbarhed overfor forstyrrelser
- 1.7 De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres fysiske forhold samt kontinuitet. Skovnaturtyperne sikres skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- 1.8 Invasive arter bekæmpes og spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.

I henhold til vandplanen vil en gennemførelse af planen for hovedvandopland Limfjorden under vandrammedirektivet vurderes at indebære, at følgende del af Natura 2000-planens indsatsprogram bliver udført:

- Forbedring af vandløbskvaliteten i områdets målsatte vandløb.
- Nedbringelse af næringsstofudledningen til områdets større søer

f) Planens indvirkning på miljøet

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovens bilag 1f, i de tilfælde hvor de vurderes at være af væsentlig betydning.

<i>Planens indvirkning på</i>	<i>Påvirkes</i>	<i>Ingen påvirkning</i>	<i>Redegør for indvirkning</i>
Biologisk mangfoldighed	x		Er redegjort for.
Befolkningen	x		De rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller bedres via et forbedret naturgrundlag.
Menneskers sundhed		x	
Fauna og flora	x		Er redegjort for.
Jordbund		x	
Vand	x		Er redegjort for – se i øvrigt vandplan for vandopland Limfjorden
Luft		x	
Klimatiske faktorer		x	
Materielle goder		x	
Landskab	x		Et varieret landskab, bestående af forskellige Landskabstyper, fastholdes og udbygges. Fragmentering af landskabet imødegås.
Kulturarv, herunder kirker		x	
Arkitektonisk arv		x	
Arkæologisk arv		x	

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen statens retningslinjer. Fragmentering af naturtyper og levesteder er imødegået ved genskabelse af sure overdrev og rigkær.

Følgende konkrete tiltag er planlagt.

Sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter

- 2.1 Forekomsterne af surt overdrev søges udvidet. Forekomsten af rigkær evt. i mosaik med væld, søges udvidet. Arealerne kædes så vidt muligt sammen.

Sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen sikres.

- 3.1 Skovnaturtyper sikres. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovtype.
- 3.2 Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.

Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare

- 4.1 Forekomsterne af surt overdrev udvides med op mod 8 ha og arealet med rigkær udvides med op mod 5 ha.

Der udarbejdes handleplaner og vælges virkemidler af kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen m.fl. indenfor rammerne af indsatsprogrammet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremme den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper/arter. For området er der foretaget følgende valg:

Sure overdrev og rigkær har på nationalt og regionalt niveau haft en stor tilbagegang, og i Danmarks afrapportering til EU vurderes naturtypernes bevaringsprognose at være ugunstig. I bilag 1 i By- og Landskabsstyrelsen 2007: "Natura 2000-retningslinier for målfastsættelse og indsatsprogram" er de nævnte naturtyper derfor opført som en truet naturtype. Der vil derfor blive gjort en indsats for at øge arealerne med især disse naturtyper.

Især øgning af arealet med rigkær kan betyde en indskrænkning af arealet med habitatnaturtyperne skovbevokset tørvemose og elle-sump, som er opstået ved tilgroning af tidligere lysåbne enge og moser. For rigkærenes vedkommende prioriteres hensynet til at genskabe større sammenhængende arealer de steder, hvor der er tale om unge birke- og ellesumpe, som enten er plantede eller opstået ved tilgroning af tidligere lysåben natur. Gamle og veludviklede forekomster af ellesumpe og skovbevoksede tørvemoser bør som hovedregel bevares.

Som udgangspunkt ønskes det i stort omfang at bevare den eksisterende elle- og askeskov omkring Tjele Langsø, men hvor artsrige rigkær findes at være under tilgroning, må det konkret vurderes, om denne prioritering er forsvarlig. Bræmmen af træer omkring søen sikrer en mindre forstyrrelse af de rastende sædgæs og tilbageholder næringsstoffer fra de omgivende markarealer.

Det prioriteres, at kilder og væld fortsat holdes lysåbne, hvis en beskyttet tilstand er resultatet af en nyere tilgroning med træer.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA og DEVANO overvågningsprogrammer. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen – udarbejdet i forbindelse med naturplanen - udgør det nuværende videns grundlag for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med naturplanlægningen. Analysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

j) Ikke teknisk resume

I medfør af lov nr. 1398 af 22. oktober 2007 er der foretaget en miljøvurdering. Planen vil sikre eller forbedre bevaringsstatus for områdets udpegningsgrundlag og den biologiske mangfoldighed generelt samt et sammenhængende og varieret landskab.

Der er foretaget en prioritering af sammenhængende arealer med rigkær på bekostning af skovbevoksede naturtyper: elle- og askeskov og tørvebevoksede skovmoser. Evt. arealreduktion vil udelukkende omfatte dårligt udviklede forekomster af skovtyperne.

Hvis ikke planen iværksættes, vil tilgroningen fortsætte og medføre en forringet status for de prioriterede dele af områdets udpegningsgrundlag.

Planen betyder, at de rekreative oplevelser i tilknytning til området forbedres via et forbedret naturgrundlag, nedsat næringsstofbelastning via vandplanen og bidrager til at forbedre akvatiske ressourcer nedstrøms.

Det overordnede mål for Tjele Langsø og vandløbene i området er, at få god vandkvalitet og at søen bliver et godt levested for odder og rasteplass for sædgås. De omgivende skov- og lysåbne naturtyper sikres en god-høj naturtilstand og områdets artsrige sure overdrev og rigkær prioriteres. Tilsvarende prioriteres levesteder for blank seglmos.

Planens gennemførelse vurderes ikke at få negative konsekvenser for bilag IV-arter i området, herunder formentlig flere arter flagermus og muligvis stor vandsalamander og spidssnudet frø.

Tillæg om ny viden til Natura 2000-basisanalyse for Tjele Langsø og Vinge Møllebæk (Natura 2000-område nr. 33).

Tillægget gælder både for basisanalyser for lysåbne naturtyper og arter samt for skovbasisanalyser.

Natura 2000-planerne bygger på den eksisterende viden om naturforholdene. Denne viden er områdevis blevet opgjort i basisanalyserne for hhv. Natura 2000-skovplanlægning, Natura 2000-havplanlægning samt Natura 2000-planlægning for øvrige arealer. Basisanalyserne, der udgør en del af den færdige plan for Natura 2000-området, blev offentliggjort i 2007 og kan ses på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside \(www.blst.dk/Natura2000plan\)](http://www.blst.dk/Natura2000plan).

Dette tillæg opsummerer den viden, der – ud over basisanalysens – supplerende indgår som grundlag for Natura 2000-planen. Tillægget er opbygget med et indhold og en struktur, der svarer til basisanalysens opbygning.

For nogle områder er der på baggrund af basisanalysen eller overvågningsdata mv. foretaget ændringer i udpegningsgrundlaget. Det gældende udpegningsgrundlag kan ses i figur 2 i naturplanen. I det tilfælde at nye arter er tilføjet udpegningsgrundlaget er vurderinger af deres levestedsareal opgjort i dette bilag.

Siden færdiggørelsen af basisanalyserne er der i nogle områder foretaget kortlægning af yderligere naturtyper, skovnaturtyper på ikke-fredskovspligtige arealer og/eller en genkortlægning af i første omgang oversigtligt kortlagte arealer. De ny- eller genkortlagte arealer har bidraget med ny viden af betydning for Natura 2000-planerne.

Der er foretaget nye overslagsberegninger af den luftbårne kvælstofdeposition til de kortlagte naturtyper. Beregningerne omfatter nu alle kortlagte arealer af både lysåbne naturtyper og skovnaturtyper

I nogle områder er der endvidere sket væsentlige ændringer i driften, igangsat naturgenopretningsprojekter el.lign. siden færdiggørelsen af basisanalyserne.

1. BESKRIVELSE AF OMRÅDET

Områdets afgrænsning er uændret, og områdets overordnede naturindhold er uændret. Især de fugtige lavbundsarealer vest for Tjele Langsø er blevet gennemgået og genkortlagt i efteråret 2008. Den tidligere kortlægning af lysåbne terrestriske naturtyper var meget mangelfuld og bestod af kun én kortlagt forekomst af tidvis våd eng, 3 forekomster af rigkær og 7 forekomster af surt overdrev. Naturtypen kildevæld blev slet ikke fundet under første kortlægningsrunde. Der er nu kortlagt 23 forekomster af habitatnatur fordelt på 3 naturtyper samt to forekomster af sø-naturtyper. Fire naturtyper på udpegningsgrundlaget er ikke fundet eller endnu ikke kortlagt i Natura 2000-området.

2. TILFØJELSER TIL UDPEGNINGSGRUNDLAGET

I basisanalysens afsnit 6 er omtalt væsentlige nyopdagede eller nyindvandrede forekomster af arter eller naturtyper, der ikke var en del af områdets oprindelige udpegningsgrundlag. Der er desuden fremkommet yderligere oplysninger om naturtyper og arter i forbindelse med overvågning og kortlægning udført 2006-2008. Disse arter og naturtyper er vurderet i forbindelse med en revision af udpegningsgrundlaget. Det aktuelle udpegningsgrundlag fremgår af figur 2 i naturplanen – og af [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#).

Følgende naturtyper: søbred med småarter, kransnålalge-sø, tidvis våd eng, bøg på mor, egeblandskov og skovbevokset tørvemose samt arterne: bæklampret og blank seglmos er tilføjet det oprindelige udpegningsgrundlag.

3. NYE DATA OM NATURTYPER OG ARTER

Første runde af kortlægningen af EF-habitatområdernes naturtyper blev foretaget i perioden 2004-2005. I første omgang blev kun 18 lysåbne naturtyper samt skovnaturtyper på fredskovspligtige arealer kortlagt. I løbet af 2007 og 2008 er der foretaget kortlægning af flere lysåbne naturtyper, og der er kortlagt skovnaturtyper på ikke-fredskovspligtige arealer. Endelig er der foretaget genkortlægning eller nykortlægning af en række områder, som kun blev kortlagt oversigtligt/stikprøvevist i første runde.

Nye data om areal og antal forekomster af naturtyper og arter i dette Natura 2000-område fremgår af nedenstående tabel 1 og 2. Ud over de nævnte naturtyper er der i habitatområdet kortlagt et mindre udvalg af områdets vandhuller.

Data om ny-/genkortlagte naturtyper er medtaget såfremt der er tale om nykonstaterede naturtyper på udpegningsgrundlaget eller såfremt der er væsentlige ændringer i forhold til oplysningerne i basisanalysens afsnit 2 eller 6. Data om nykonstaterede arter er medtaget såfremt de indgår i udpegningsgrundlaget og såfremt der er tale om nye oplysninger i forhold til basisanalysens afsnit 6

Nr.	Naturtype	Regi- streret areal (ha)	Antal fore- komster	Kilde
Sø-naturtyper				
3130	Søbred med småurter	1,7	1	3
3150	Næringsrig sø	410,9	3	3)
Terrestriske naturtyper				
6230	Surt overdrev	8,0	7	2+3)
6410	Tidvis våd eng	0	0	2+3)
7140	Hængesæk	0	0	2+3)
7220	Kildevæld	3,4	6	2+3)
7230	Rigkær	13,1	10	2+3)
Skovnaturtyper				
9110	Bøg på mor	1,7	-	4)
9160	Ege-blandskov	3,0	-	4)
9190	Stilkeke-krat	5,6	-	4)
91D0	Skovbevokset tørvemose	8,1	-	4)
91E0	Elle- og askeskov	87,7	-	4)

Tabel 1. Opdaterede data om nye eller genkortlagte naturtyper i habitatområde nr. 30. Data stammer fra 1) NOVANA-overvågningsprogrammet (2004-2008) samt Nordjyllands, Viborg og Århus amters overvågning i perioden 1988-2006. 2) Naturtypekortlægning 2004-05 (NOVANA/DEVANO). 3) Genkortlægning, supplerende kortlægning 2007-08 (DEVANO). 4) Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af fredskovpligtige skovbevoksede arealer i 2005-2006 samt ikke fredskovpligtige arealer i 2007-2008. Kortlægningsdata for naturtyperne (ekskl. vandnaturtyper) kan ses www.vandognatur.dk. *Prioriteret naturtype.

Nr.	Art	Antal forekom- ster	Areal (ha)/ vandløb (km)	Kilde
1096	Bæklampret	?	?	
1393	Blank seglmos	1	0,1	1)

Tabel 2. Opdaterede data om nye arter på udpegningsgrundlaget for habitatområde nr. 30. 1) Data stammer fra national overvågning 2004-2008 (NOVANA m.v.) samt Nordjyllands, Viborg og Århus amters Amts overvågning i perioden 1988-2006.

4. SUPPLERENDE TRUSSELSVURDERING

I basisanalysen blev der præsenteret en trusselvurdering og tilstandsdata for de forskellige naturtyper og arter. Hvad angår de ny- og genkortlagte naturtyper vurderes disse forhold at være afspejlet i henholdsvis struktur- og artstilstand, som kan ses på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#). Struktur- og artstilstand udgør tilsammen naturtilstanden, som fremgår af figur 4 i naturplanen. De registrerede data (strukturparametre og artslistes) for de enkelte forekomster kan endvidere ses i den fællesoffentlige naturdatabase på www.naturdata.dk.

Ud over basisanalysens opgørelse af trusler mod området naturindhold er der nedenstående tilføjelser og ændringer.

4.1 Belastning af naturområder med luftbåret kvælstof

Kvælstof og fosfor er fra naturens hånd begrænsende næringsstoffer for mange økosystemer. Når et naturområde belastes med ekstra næringsstoffer (eutrofieres), fører det til ændret artsammensætning, fordi konkurrencetærke og kraftigt voksende plantearter (som f.eks. *stor nælde*, *blåtop* og *vild kørvel*) bliver begunstiget på bekostning af lavtvoksende og konkurrencesvage plantearter (såkaldte nøjsomhedsarter).

Eutrofieringen kan blive så kraftig, at naturtypernes tålegrænse bliver overskredet. Resultatet bliver, at flere af de karakteristiske nøjsomhedsarter forsvinder, og naturtypernes tilstand ændres. Selv små ekstra tilførsler af næringsstoffer kan på sigt føre til ændret artssammensætning. Eutrofiering af naturområder kan ske i form af direkte tilførsel af gødning eller indirekte i form af f.eks. kvælstofdeposition fra luften eller jordfygning fra marker.

Eutrofiering af terrestriske naturarealer kan påvises på flere måder, f.eks. ved forekomst af negative strukturer (f.eks. dominans af *blåtop* på tørre heder), mange plantearter med tilpasning til at vokse på næringsrig jordbund eller ved at måle eller modelberegne nedfald af kvælstof fra luften.

Eutrofiering som trussel kan være meget vanskelig at observere ved tilsyn eller registrering.

Tålegrænser

For de naturtyper, der danner udpegningsgrundlag for Natura 2000-området, er der fastsat tålegrænseintervaller, som fremgår af tabel 3.

Tålegrænse: Følsomheden af et naturområde over for en (forøget) tilførsel af forsurende eller eutrofierende stoffer kan beskrives i form af tålegrænser, der angiver "*den belastning, hvorunder væsentlige skadelige effekter på økosystemet ikke vil forventes, vurderet ud fra den bedste tilgængelige viden*". Empirisk baserede tålegrænser for en række forskellige naturtyper er blevet fastsat af UN/ECE (Skov- og Naturstyrelsen 2003).

1) UN/ECE er FN's Økonomiske Komité for Europa. Tålegrænserne (critical loads) fastsættes i Arbejdsgruppen vedr. effekter af konventionen om langttransporterede luftforurening (www.unece.org/env/wge) i forbindelse med det internationale samarbejdsprogram vedr. modellering og kortlægning af tålegrænser, baggrundsbelastning, effekter, risici og udviklingstendenser

Naturtype	Tålegrænse Kg N/ha
1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand	- 1
1130 Flodmundinger	30-40
1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe	- 1
1150 Kystlaguner og strandsøer	30-40
1160 Større lavvandede bugter og vige,	30-40
1170 Rev	- 1
1180 Boblerev	- 1
1330 Strandenge	30-40
1210 Strandvold med enårige planter	- 1
1220 Strandvold med flerårige planter	- 1
1230 Kystklint/klippe	15-25
1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter på mudder og sand	30-40
1320 Vadegræssamfund	30-40
1330 Strandenge	30-40
1340 Indlandssaltenge	30-40
2110 Forstrand og begyndende klitdannelser	10-20 ₂
2120 Hvide klitter og vandremiler	10-20 ₂
2130 Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)	10-20 ₂
2140 Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)	10-20 ₂
2160 Kystklitter med havtorn	10-20 ₂
2170 Kystklitter med gråris	10-20 ₂
2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter	10-20 ₂
2190 Fugtige klitlavninger	10-25 ₄
2250 Kystklitter med enebær	10-20 ₂
2310 Indlandsklitter med lyng og visse	10-20 ₂
2320 Indlandsklitter med lyng og revling	10-20 ₂
2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene	10-20 ₂
3110 Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller (lobeliesøer)	5-10
3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden	5-10
3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålugler	5-10
3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	- 11
3160 Brunvandede søer og vandhuller	5-10
3260 Vandløb med vandplanter	- 1

3270 Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter	- 1
4010 Våde dværgbusksamfund med klokkelyng	10-25
4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)	10-20
5130 Enekrat på heder, overdrev eller skrænter	15-25 ⁵
6120 Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation på kalkholdigt sand	15-25
6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (vigtige orkidelokaliteter)	15-25
6230 Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	10-20
6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	15-25 ⁶
7110 Aktive højmoser	5-10
7120 Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse	5-10
7140 Hængesæk og andre kærsamfund dannet flydende i vand	10-15 ^{3,7}
7150 Plantesamfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tørv	10-15 ^{3,7}
7210 Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe	15-25
7220 Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	15-25 ⁸
7230 Rigkær	15-25 ³
9110 Bøgeskove på morbund uden kristtorn	10-20 ^{2,10}
9120 Bøgeskove på morbund med kristtorn	10-20 ^{2,10}
9130 Bøgeskove på muldbund	10-20 ^{2,10}
9150 Bøgeskove på kalkbund	10-20 ^{2,10}
9160 Egeskove og blandeskove på mere eller mindre rig jordbund	10-20 ^{2,10}
9170 Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne	10-20 ^{2,10}
9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund	10-20 ^{2,10}
91D0 Skovbevoksede tørvemoser	10-20 ^{2,10}
91E0 Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	10-20 ^{2,10}

¹ Tålegrænsen for atmosfærisk belastning er ikke relevant, idet naturtyperne er naturligt kvælstofrige, ufølsomme for atmosfærisk tilførsel, eller forventes at modtage det største bidrag fra andre kilder, fx grundvand eller overfladenær afstrømning.

² Tålegrænsen for beskyttelse af laver (10 – 15 kg N ha⁻¹år⁻¹) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme laver på lokaliteten ønskes beskyttet.

³ Tålegrænsen for højmoser (5 – 10 kg N ha⁻¹år⁻¹) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme højmosesarter på lokaliteten ønskes beskyttet.

⁴ Tålegrænsen for oligotrofe søer (5 – 10 kg N ha⁻¹år⁻¹) benyttes for småsøer i klitlavninger.

⁵ Tålegrænsen for heder (10 – 20 kg N ha⁻¹år⁻¹) anvendes, hvis dværgbuske (lyng mv.) er hyppige.

⁶ Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fersk natureng, der kan være mere kvælstoffølsom.

⁷ Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fattigkær, der har tålegrænse i intervallet 10 – 20 kg N ha⁻¹år⁻¹

⁸ Naturtypen omfatter også Palludellavæld, der forventes at have tålegrænser i den lave ende af intervallet.

⁹ Baseret på tålegrænsen for laver.

¹⁰ Tålegrænsen bør modelberegnes. En modelberegning kan give lavere tålegrænser, ned til 7 kg N ha⁻¹år⁻¹

¹¹ Mange søer og vandhuller er eutrofieret som følge af næringstilførsel fra andre kilder. For de rene, ikke eutrofierede søer af type 3150 kan tålegrænsen for de øvrige søtyper på 5-10 kg N ha⁻¹år⁻¹ bruges, hvis søen er kvælstofbegrænset.

Tabel 3: Tålegrænser for terrestriske naturtyper i habitatområdet (Skov- og Naturstyrelsen 2005)

Som det fremgår af tabel 3, er det særligt rigkær med en væsentlig forekomst af følsomme højmoserarter (7230) samt to søtyper (3130 og 3140), der hører til de særligt kvælstoffølsomme naturtyper med tålegrænser på 5-10 kg N/ha/år. Sure overdrev (6230) er ligeledes følsomme overfor kvælstofbelastning og har tålegrænse mellem 10-20 kg N/ha/år. Blandt kilderne (7220) ligger tålegrænsen for paludellavæld i den lave ende af intervallet, dvs. 15 kg N/ha/år.

Øvrige rigkær og kildevæld samt tidvis våd eng (7230, 7220, 6410) er moderat kvælstoffølsomme med tålegrænser mellem 15-25 kg N/ha/år. For artsrige forekomster ligger tålegrænsen i den nedre ende af disse intervaller.

For alle skovtyper på udpegningsgrundlaget er tålegrænsen fastsat til 10-20 kg N/ha/år, dog 10-15 kg N/ha/år for lichenrige skove.

N-deposition og overskridelse af tålegrænser

Kvælstofdepositionen til danske land- og vandområder kommer fra en lang række danske og udenlandske kilder, primært husdyrproduktion (ammoniak) og forbrændingsprocesser (kvælstofoxider). I Jylland og på Fyn stammer ca. 60 % af kvælstofdepositionen fra husdyrproduktion, mens det på Sjælland og Bornholm drejer sig om ca. halvdelen eller under halvdelen (Danmarks Miljøundersøgelser 2005). De gennemsnitlige tal dækker dog over store lokale variationer afhængig af den lokale husdyrtæthed og ruheden af naturområderne. I forhold til husdyrproduktionen er staldanlæg uden ammoniakbegrænsende teknik typisk den største kilde til landbrugets ammoniakfordampning

I tabel 4 er den gennemsnitlige afsætning af kvælstof opgivet som kommunevise gennemsnit af NH_y og NO_x for 2006 (DMU).

Kommune	NH _y (kg N/ha)	NO _x (kg N/ha)	Total N (kg N/ha)	Heraf stammende fra danske kilder (%)
Viborg	9,9	7,1	17	43 %
Lands gennemsnit	8	9	17	33 %

Tabel 4. Baggrundsbelastningen (i kg N/ha/år) i de kommuner, som Natura 2000-området ligger inden for. Kvælstofdepositionen er angivet som kommunevise gennemsnit af hhv. NH_y (ammoniak og ammonium, primært fra husdyrproduktion), NO_x (kvælstofoxider, salpetersyre og nitrat (fra transport, energiproduktion og industri) og total N (samlet tør- og våddeposition). DMU, 2006.

Det gennemsnitlige kvælstofnedfald i Viborg kommune, hvori Natura 2000-området ligger, er 17 kg N/ha/år, hvilket er det samme som landsgennemsnittet. Belastningen med ammoniak og ammonium (NH_y) er ca. 23 % højere end landsgennemsnittet, hvilket tyder på, at det lokale og regionale husdyrhold har en relativt stor indflydelse på kvælstofnedfaldets størrelse. Nedfaldet af NO_x'er – der overvejende stammer fra transport, energiproduktion og industri – er til gengæld noget lavere end landsgennemsnittet.

Overslagsberegning af den lokale kvælstofbelastning

Da husdyrbrug ikke ligger jævnt fordelt i landskabet, vil kvælstofbelastningen af et naturområde variere alt efter om der ligger husdyrbrug tæt på naturområdet, eller der slet ikke er husdyrbrug i nærområdet. Hertil kommer, at afsætningen af kvælstof på forskellige overfladetyper varierer i forhold til ruheden. Der er f.eks. stor forskel på, hvor meget der afsættes på en skov (med stor ruhed og dermed med stor afsætnings-overflade) og på en lysåben eng (med lavere ruhed og mindre afsætnings-overflade). Der er derfor foretaget en korrektion af de kommunevise gennemsnitstal i forhold til lokal husdyrtæthed og til forskellige naturtypers ruhed inden for Natura 2000-området. Ruheden af naturarealerne er vurderet på baggrund af den vedplantedækning, som er registreret ved kortlægningen.

Korrektionen er foretaget ved hjælp af en metode beskrevet i Ammoniakmanualen (Skov- og Naturstyrelsen, 2003) opdateret som beskrevet i boksen nedenfor. Der er ikke tale om en eksakt beregning, men om en forholdsvis grov overslagsberegning, der dog giver en indikation af om, og i givet fald hvor meget tålegrænserne er overskredet for de forskellige naturtyper. Derfor kan overslagsberegningerne ikke direkte indgå i myndighedsbehandling af N-belastning fra konkrete husdyrbrug/virksomheder.

Overslagsberegningerne viser, at kvælstofnedfaldet på størsteparten af naturområderne i Natura 2000-område nr. 33 ligger mellem 20 og 25 kg N/ha/år alt afhængig af den lokale husdyrtæthed og naturområdernes overfladeruhed.

Naturtype	Tålegrænse-interval kg N/ha/år	Kvælstofafsætning overslag (kg N/ha/år)		
		10-15	15-20	20-25
Surt overdrev (6230)	10-20		100 %	
Kildevæld (7220)	15-25 (h)			100 %
Rigkær (7230)	15-25 (c)		100 %	
Elle- og askeskov (91E0)	10-20 (b,j)			100 %
Bøg på mor (9110)	10-20 (b,j)			100 %
Ege-blandskov (9160)	10-20 (b,j)			100 %

Stilkeke-krat (9190)	10-20 (b,j)			100 %
Skovbevokset tørvemose (91D0)	10-20 (b,j)			100 %
Total			17 %	83 %

Tabel 5. Overslag over tålegrænseoverskridelser i Natura 2000-området. For hver naturtype er angivet naturtypens tålegrænseinterval og andelen af det samlede areal i forskellige intervaller af belastninger. Tålegrænsen for et konkret naturområde vil typisk ligge indenfor tålegrænseintervallet.

Belastninger, hvor den lokale N-belastning ligger under den nedre grænse i tålegrænseintervallet (tålegrænsen ikke overskredet), er markeret med grønt, N-belastninger, der ligger indenfor tålegrænseintervallet (overstiger den lave ende af tålegrænseintervallet), er vist med gult, og N-belastninger, der ligger over tålegrænseintervallet (overstiger den høje ende af tålegrænseintervallet), er markeret med rødt.

- (a) Tålegrænsen for atmosfærisk belastning er ikke relevant, idet naturtyperne er naturligt kvælstofrige, ufølsomme for atmosfærisk tilførsel, eller forventes at modtage det største bidrag fra andre kilder, fx grundvand eller overfladenær afstrømning.
- (b) Tålegrænsen for beskyttelse af laver ($10 - 15 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme laver på lokaliteten ønskes beskyttet.
- (c) Tålegrænsen for højmoser ($5 - 10 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme højmosearter på lokaliteten ønskes beskyttet.
- (d) Tålegrænsen for Oligotrofe søer ($5 - 10 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) benyttes for småsøer i Klitlavninger.
- (e) Tålegrænsen for heder ($10 - 20 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) anvendes, hvis dværgbuske (lyng mv.) er hyppige.
- (f) Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fersk natureng, der kan være mere kvælstoffølsom.
- (g) Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fattigkær, der har tålegrænse i intervallet $10 - 20 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$.
- (h) Naturtypen omfatter også Palludellavæld, der forventes at have tålegrænser i den lave ende af intervallet.
- (i) Baseret på tålegrænsen for laver.
- (j) Tålegrænsen bør modelberegnes. En modelberegning kan give lavere tålegrænser, ned til $7 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$.

Som det fremgår af tabel 5 gælder det for alle naturområder i Natura 2000-området, at de enten er eller kan være negativt påvirket af luftbåret kvælstof. Værst ser det ud for skovnaturtyperne, hvor den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning er overskredet for hele arealet (vist med rødt).

Den lave ende af intervallet er overskredet for hele arealet med sure overdrev, kildevæld og rigkær (vist med gult).

Bestemmelse af kvælstofnedfaldets størrelse på naturområder og sammenligning med andre beregninger

Den præcise størrelse af kvælstofbelastningen på et konkret naturområde er vanskelig at bestemme. Der kan enten foretages målinger (som er tidskrævende, omkostningstunge og usikre, da de som regel kun repræsenterer en kortere måleperiode og derfor skal omregnes til "normale" forhold), eller der kan foretages modelberegninger med modeller af forskellig art, hvoraf nogle er meget ressourcekrævende og omkostningstunge, mens andre har karakter af overslagsberegninger. Resultater fra alle modelberegninger er typisk behæftet med en forholdsvis høj usikkerhed.

Overslagsberegningerne skal alene anvendes til at give et foreløbigt overblik over omfanget af tålegrænseoverskridelser til brug ved vurdering af gunstig bevaringsstatus, ikke til konkret sagsbehandling.

4.2 Foreløbig trusselsvurdering for nye arter på udpegningsgrundlaget

Bæklampret

Bestand: I Danmark findes der foruden bæklampret yderligere to arter lampretter: hav- og flodlampret. Nyere forskning tyder imidlertid på, at bæk- og flodlampret er én og samme art, der ligesom det er kendt ved ørreden har en stationær vandløbs form og en vandrende form der tilbringer en periode i havet. Bæklampretten er forholdsvis almindelig i danske vandløb mens de to andre træffes sjældnere. En del af forklaringen på dette er, at de tidligere amters og nu Miljøcentrenes vandløbsovervågning foretages i efterårsmånederne, hvor de to lampretter opholder sig i havet. Begge gyder i vandløb med grus- og stenbund i april-juni. Alle 3 lampretarter har et larvestadie på 3-5 år, hvor larverne lever nedgravet i vandløbsbunden som blinde og tandløse larver. Efter larvestadiet vandrer Flod- og havlampretterne til havs, hvor de opholder sig i hhv. 1-2 år og 3-4 år. Bæklampretten opholder sig hele livet i vandløbene. Voksne lampretter dør efter endt gydning. Specielt de vandrende hav- og flodlampretter er afhængige af fri passage i vandløbene, hvis de skal kunne gennemføre deres livscyklus. Lampretterne har ligeledes brug for et nogenlunde fysisk varieret vandløb, hvis både gydning og larvestadie skal tilgodeses.

Bæklampret er ikke registreret i vandløbene inden for Natura 2000 området. For fire af de fem vandløbs vedkommende skyldes det ganske simpelt, at der aldrig er foretaget elbefiskning her. For det sidste vandløbs vedkommende, Vorning Å blev bæklampret ikke registreret ved elbefiskning i efteråret 2007. På baggrund af artens almindelige forekomst i danske vandløb vurderes den manglende forekomst inden for dette Natura 2000 område at skyldes manglende overvågning. Dette bør dog undersøges i forbindelse med de kommende års vandløbsovervågning.

Foreløbig trusselsvurdering: Bæklampret stiller forholdsvis beskedne krav til kvaliteten af levested, og trives fint i vandløb med bare nogenlunde vandløbskvalitet (DVFI 4) ligesom den heller ikke stiller specielt store krav til vandløbets fysiske tilstand. Men på baggrund af den manglende viden om artens udbredelse inden for Natura 2000 områdes er det på nuværende tidspunkt ikke muligt, at beskrive evt. trusler for arten.

Potentielle levesteder: De potentielle levesteder udgøres af ca. 5 km i de fire vandløb: Engdal Bæk, Tjele Å, Vinge Møllebæk og Vorning Å inden for Natura 2000 området. Dette bør dog undersøges nærmere.

Blank Seglmos

Bestand: Blank Seglmos har næppe nogensinde været almindelig i Danmark, og det kan konstateres, at arten er forsvundet fra en række kendte tidligere forekomster. Arten har været vidt udbredt (baseret på studier af herbarieindsamlinger), men er i dag begrænset til Jylland med hovedforekomsterne i det Midt- og Nordjyske område.

Arten er i Danmark knyttet til ret næringsfattige kilder og soligene rigkær med mineralrigt vand, oftest såkaldte "paludellavæld", og ofte med udfældning af kildeokker. Disse vegetationsstyper er blandt de mest truede i det danske landskab i dag og forekommer som små øer i et i stigende grad fragmenteret landskab.

Vi har i dag kendskab til omkring 20 populationer af meget varierende størrelse i Danmark. Inden for habitatområdet forekommer Blank Seglmos ét sted. I området ved Vinge Mølle forekommer en mindre bestand truet af tilgroning. Arten kan være overset på egnede lokaliteter, der ikke er besøgt i artsovervågnings-sammenhæng.

Foreløbig trusselsvurdering: Nedgangen i antallet af forekomster af Blank Seglmos, samt dræning og tilgroning af vældmoserne betyder, at bestanden af Gul Stenbræk i Danmark er truet.

Potentielle levesteder: Artens potentielle levesteder udgøres af ret næringsfattige, mineralrige, mosdominerede vældmoser ("Paludella-væld") med uforstyrret hydrologi, samt soligene mosdominerede rigkær i samme generelle område.

5. SUPPLERENDE MODSATRETTEDE INTERESSER

Der er ikke som følge af den supplerende kortlægning i Natura 2000-området identificeret nye modstridende interesser.

6. ÆNDRET NATURFORVALTNING OG PLEJE

Der er ikke kendskab til ændret naturforvaltning eller pleje inden for dette Natura 2000-område.

REFERENCER

Bak, J. 2003: *Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug*. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Danmarks Miljøundersøgelser, 2006: *Deposition af N komponenter 2006 – kommuner*.
http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoe-tilstand/3_luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/2006/depositiontables/2006.dk.Ntot.kommuner.html

Ellermann, T. m.fl., 2005: *Atmosfærisk deposition 2004, NOVANA*, Faglig Rapport fra DMU nr. 555, Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet.

Ellermann, T. m.fl., 2006: *Atmosfærisk deposition 2005, NOVANA*, Faglig Rapport fra DMU nr. 595, Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet.

Ellermann, T. m.fl., 2007: *Atmosfærisk deposition 2006*, Faglig Rapport fra DMU nr. 645, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Frohn, L. M. m.fl., 2008: *Kvælstofbelastning af naturområder i Østjylland. Opgørelse for udvalgte Natura 2000 områder*, Faglig Rapport fra DMU nr. 673, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Geels, C. m.fl., 2008: *Kvælstofbelastning af naturområder på Bornholm og Sjælland. Opgørelse for udvalgte Natura 2000 områder*, Faglig Rapport fra DMU nr. 689, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Nielsen O. K. m.fl., 2008: Denmark's National Inventory Report 2008. *Emission Inventories 1990-2006 – Submitted under the United Nations Framework Convention on Climate Change*. Faglig Rapport fra DMU nr. 667, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Skov- og Naturstyrelsen, 2005: Harmoniserede tålegrænser. Opdatering af 15. december 2005.
<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14951/Ammoniakmanual02122005.pdf>

Tjele Langsø og Vinge Mølledam – N33

Indholdsfortegnelse

1. Beskrivelse af området	2
2. Udpegningsgrundlag.....	3
3. Foreløbig trusselsvurdering	4
3.1 Søer	4
3.2 Vandløb.....	5
3.3 Terrestriske naturtyper	6
3.4 Arter	8
3.5 EF-fuglebeskyttelsesområde	8
4. Modsatrettede interesser	9
5. Naturforvaltning og pleje	9
6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	9
6.1 Terrestriske naturtyper	9
6.2 Arter	9
7. Manglende viden og yderligere vidensbehov	9
8. Bilag.....	10
9. Kildehenvisning.....	10

1. Beskrivelse af området

Natura 2000-området Tjele Langsø og Vinge Møllebæk omfatter habitatområde 33 og fuglebeskyttelsesområdet 16 (se tabel 1.1). De to områder er ikke overlappende. Arealerne ved Vinge Møllebæk (H33) er ikke fuglebeskyttelsesområde, og de dyrkede arealer ved Tjele gods (F16) er ikke habitatområde.

Tabel 1.1. Oversigt over habitat- og fuglebeskyttelsesområdet, der er inkluderet i denne basisanalyse. For hvert område er områdets nummer, navn og areal (i ha) angivet, ligesom NATURA 2000 områdets samlede areal er oplyst. Kilde: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/>. (Der er kun delvis overlap mellem habitat- og fuglebeskyttelsesområdet, hvilket forklarer at det samlede NATURA 2000 areal ikke svarer til summen af de to områder)

Nr.	Navn	Areal (ha)
H33	Tjele Langsø og Vinge Møllebæk	676
F 16	Tjele Langsø	1306
	Samlet areal	1353

Natura 2000 områdets samlede areal er 676 ha og består af vandløb, ca. 409 ha sø og ca. 267 ha land, jfr. vist på fig. 33-1. Habitatområdet domineres helt overvejende af selve Tjele Langsø, vandløb omgivet af enge og elle-sumpe, der omkranser søen. I området findes en række vigtige rigkærs- og overdrevslokaliteter med sjældne arter. Den sydøstlige tarm af habitatområdet omfatter Vinge Mølle med mølledam og omkringliggende ret stejle overdrevsskrænter. Ved Vinge Mølle er der registreret mange sjældne planter, herunder Gul Stenbræk (senest set i 1978). Fuglebeskyttelsesområdet omfatter ud over selve vandfladen af Tjele Langsø også de dyrkede arealer omkring Tjele Gods, der især tidligere ofte udgjorde den foretrukne fourageringsplads for overvintrene Sædgæs.

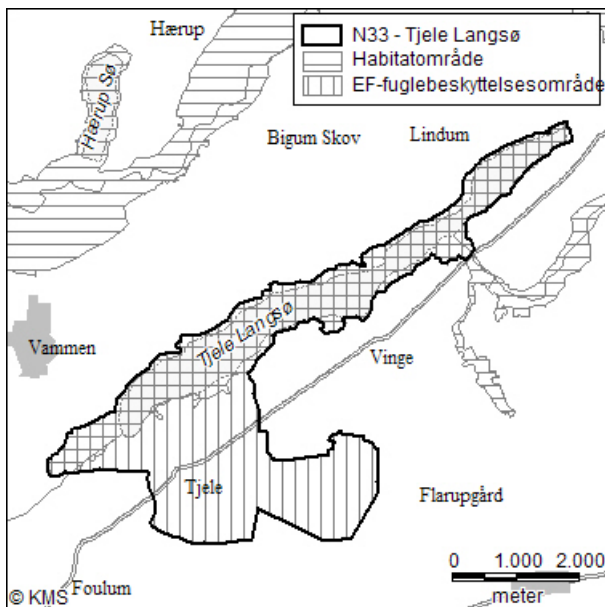

Fig. 33.1. Habitatområde 33 og fuglebeskyttelsesområde 16

Inden for habitatområde 33 ligger fredning 789-11: Vinge Møllebæk (se fig. 33.2). Fredningen har til formål at bevare områdets biotopsvariation, dets flora og fauna, vådområderne og at hindre tilsløring af områdets geologiske elementer.

Inden for natura 2000-området findes der en række arealer som er beskyttede efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven (fig. 33.3).

§ 3 kortet viser hvilke arealer der pr. 01-02-07 var registreret som § 3-beskyttede. Det skal bemærkes at § 3-registreringen er en vejledende registrering, og at det til enhver tid er de aktuelle forhold som er gældende. Det er den lokale kommune, der har ansvaret for at vedligeholde § 3 registreringen.

2. Udpegningsgrundlag

Som det fremgår af tabel 2.1 og 2.2 er habitatområde H33 udpeget af hensyn til 8 habitat-naturtyper og 1 art (odder). Naturtypen 9190 (stilkege-krat) behandles ikke her, men i forbindelse med gennemgangen af skovnaturtyperne. Fuglebeskyttelsesområde 16 er udpeget på baggrund af forekomsten af sædgås jfr. tabel 2.3.

*Tabel 2.1. Oversigt over de naturtyper, der aktuelt udgør grundlaget for udpegningen af habitatområde 33. ¹⁾ Indgår i NOVANA.. *Prioriteret naturtype. For naturtypen vandløb findes der ikke arealberegninger i og med at bedømmelsesgrundlaget for naturtypen består af en station (punkt på vandløbsstrækningen). Data 1) stammer fra den regionale overvågning, data 2) stammer fra rapporten Miljøtilstande i vandløbene i Tjele kommune 1985, data 3) stammer fra Vandrammedirektivets basisanalyse, del 2, data 4) stammer fra NOVANA kortlægningen (2004-05), data 5) stammer fra arealberegning på GIS. Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.*

Nr.	Naturtype	Antal forekomster	Kortlagt areal (ha)	Kilde
3150	Næringsrig sø	1	409	1)
3260	Vandløb	8	8 stationer	1)2)3)
6210	Kalkoverdrev	0	0	4)
6230	*Surt overdrev ¹⁾	7	11	4)
7220	*Kildevæld ¹⁾	0	0	4)
7230	Rigkær ¹⁾	3	8	4)
91E0	*Elle- og askeskov	18	109	5)

Tabel 2.2. Oversigt over de arter, der aktuelt udgør grundlaget for udpegningen af habitatområde 33. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningen 2004. Arterne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Art	Areal (ha)/vandløb (km)	Kilde
1355	Odder (<i>Lutra lutra</i>)	420 ha sø + 4,2 km vandløb	1)

Tabel 2.3 Samlet udpegningsgrundlag for de 2 fuglebeskyttelsesområder (Y=udpeget som ynglehabitat for arter, T=udpeget som rastelokalitet for trækfugl)1) Data stammer fra Skov- og Naturstyrelsen 1995, data 2) stammer fra DOFbasen. Arterne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Art	Areal af potentielt levested (ha)	Kilde
A039	Sædgås	850	1)2)

I 2004 og 2005 er der foretaget en kortlægning af de terrestriske habitatnaturtyper inden for habitatområderne. Kortlægningen af 91E0 er ikke sket i felten, men ud fra luftfotos. Under feltregistreringen er der ikke fundet arealer med naturtypen 6210 – kalkoverdrev eller 7220 – kildevæld. Da feltregistreringen var ret tidspresset blev ikke alle randområder af søen undersøgt grundigt. Det kan derfor ikke helt udelukkes at der kan findes mindre arealer med begge naturtyper. Især er der en chance for at finde områder med væld, f.eks. i området nord for Vinge og syd for Vinge Mølle.

Desuden er der gennem årene indsamlet en del data om beskyttede naturtyper i forbindelse med administrationen af naturbeskyttelsesloven. Oplysningerne om søer, vandløb og havområder bygger udelukkende på den viden, der er indsamlet gennem årene ved et generelt tilsyn og overvågning, som er udført regionalt og ved det nationale overvågningsprogram. I tabel 2.1 er der vist en oversigt over anvendte data for de enkelte naturtyper. Andet tilgængelige materiale om Natura 2000 området fremgår af litteraturlisten bagest i basisanalysen.

3. Foreløbig trusselvurdering

Forekomsten af arter og naturtyper er beskrevet overordnet på baggrund af de tilgængelige data, og der er foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne i Natura 2000 området. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået nedenfor for hhv. søer, vandløb, terrestriske naturtyper, marine områder og arter.

3.1 Søer

I habitatområde 33 er Tjele Langsø den eneste større sø (409 ha). Da søen er næringsrig (0,166 mg P/l) kategoriseres den som naturtype 3150 (næringsrig sø). Der er ikke bestemt en samlet dækningsgrad af undervandsplanter, men børstebledet vandaks synes at være den hyppigst forekommende art.

Vinge Mølleddam er mindre end 5 ha og derfor ikke målsat.

Foreløbig trusselvurdering

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det for alle særskilt målsatte søer og søer over 5 ha vurderet, hvilke af søerne, der er i risiko for ikke at kunne overholde den i regionplanen fastsatte målsætning i 2015. Det er desuden vurderet, hvilke påvirkninger, der kunne være årsag til den manglende målopfyldelse. Vandrammedirektivets risikoanalyse anvendes som foreløbig trusselvurdering for søerne i Natura 2000-området.

I vandrammedirektiv sammenhæng arbejdes med følgende påvirkningstyper: B = biologisk påvirkning (eks. udsatte karper), FM = fysisk morfologisk påvirkning (sluser og pumpestationer), MFS = miljøfarlige stoffer og N = næringssalte.

Tjele Langsø forventes ikke at opfylde målsætningen i 2015. Årsagen til manglende målopfyldelse er påvirkningen af næringssalte.

3.2 Vandløb

I habitatområde 33 findes 8 målsatte vandløb/vandløbsstrækninger. Viborg Amt vurderer, at disse vandløb kan kategoriseres som værende naturtype 3260 (vandløb).

Amtets data er imidlertid indsamlet i forbindelse med faunaprøvetagning efter Dansk Vandløbs Fauna Indeks, og er således ofte indsamlet meget tidligt på året i februar og marts måned, hvilket vil sige før en række plantearters vækstsæson. På baggrund af disse data er det derfor ikke muligt, at give en dækkende vurdering af karakteristiske plantearters udbredelse og hyppighed i vandløbene.

Tilstedeværelsen og artskaraktistik af diverse fiskearter er desuden også kun kendt sporadisk.

Alle oplysningerne, som skal benyttes ved udfyldning af "Bilag 2 (vandløbs registreringer) til vejledningen til amterne om udarbejdelse af Natura 2000-basisanalyse, Skov- og Naturstyrelsen, 2005" kan findes i Winbio databasen.

Generelt kan vandløbene i habitatområde 33 karakteriseres som regulerede vandløb med strækninger med dårlige fysiske forhold. Der er dog også vandløb/vandløbsstrækninger som fremstår med en del fysisk variation, ofte som resultatet af en stor grad af selvrestaurering.

Trusselvurdering

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det for alle målsatte vandløb vurderet om hver enkelt vandløb er i risiko for ikke at overholde den i regionplanen fastsatte målsætning i 2015. I vandrammedirektivets basisanalyse er det desuden vurderet, hvilke påvirkninger der formentlig er årsag til den manglende målsætningsopfyldelse. Vandrammedirektivets risikoanalyse anvendes som en foreløbig trusselvurdering for vandløbene i habitatområdet.

I vandrammedirektiv sammenhæng arbejdes med følgende trusler B = trusler der kan resultere i en biologisk påvirkning (eks. regulering og tilledning af spildevand), FM = trusler der resultere i en fysisk morfologisk påvirkning, KH = trusler der resulterer i en kvantitativ hydrologisk påvirkning, MFS = miljøfarlige stoffer og sidst N = næringssalte.

Hvis et vandløb i vandramme direktivets basisanalyse del 1, er blevet karakteriseret som enten "reguleret" eller "vedligeholdt", så har man vedtaget, at karakteriserer truslerne imod vandløbet som både B, FM og KH i vandramme direktivets basisanalyse del 2.

I habitatområde H33 er der i vandramme direktivets basisanalyse del 2 foretaget følgende vurdering af de 8 vandløb/vandløbsstrækninger tilstand pr. 22. december 2015:

Tabel 3.2.1. I vandramme direktivets basisanalyse del 2 foretaget følgende vurdering af de 8 vandløb/vandløbsstrækninger tilstand pr. 22. december 2015

Antal vandløb/vandløbsstrækninger	Kategori	Forklaring
-	I a	Det er allerede klart, uden yderligere karakterisering eller overvågning, at gældende regionplan mål nås.
2	I b	Tilgængelige data indikerer ikke risiko for at gældende regionplan mål ikke nås, men kvaliteten og anvendeligheden af de tilgængelige data kan forbedres.
-	II a	Det er muligt, at gældende regionplan ikke nås, men der mangler data til at vurdere dette tilstrækkeligt sikkert.
4	II b	Det er sandsynligt, at gældende regionplan mål ikke nås, men hvor yderligere karakterisering og eller overvågning er nødvendig for at iværksætte foranstaltninger.
2	II c	Der er allerede klart, uden yderligere karakterisering eller overvågning, at gældende regionplan mål ikke kan nås.
I alt 8		

Der henvises til vandrammedirektivets basisanalyse del 2 for yderligere detaljer /2/.

3.3 Terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske, lysåbne habitattyper i udpegningsgrundlaget er der foretaget en registrering af udbredelsen af en række naturtype-karakteristiske strukturer. Disse strukturer er delt op i negative og positive strukturer. De positive strukturer er til stede i veludviklede og typiske forekomster af naturtypen under mere eller mindre upåvirkede forhold. Tilsvarende vidner de negative strukturer om en stærkt påvirket naturtype. I felten er strukturernes samlede omfang registreret på en tre-trins skala: udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I). Da der ikke er fundet 6210 – kalkoverdrev eller 7220 – kildevæld under kortlægningen er der ikke vurderet positive og negative strukturer ifm. disse naturtyper.

Trusselvurdering

Tabel 3.3.1 giver en oversigt over de enkelte naturtypers fordeling i forhold til deres indhold af positive og negative strukturer. Naturtyper med udbredte positive strukturer og ingen negative strukturer er veludviklede naturtyper, som tilsyneladende ikke er udsat for nævneværdige påvirkninger, mens naturtyper uden positive strukturer og udbredte negative strukturer er dårligt udviklede naturtyper, der antagelig påvirkes kraftigt af en eller flere faktorer, der kan forringe naturtypen. Strukturerne er ikke registreret under feltregistreringen for naturtypen 91E0 – elle- og askeskov.

Tabel 3.3.1. Fordelingen af negative og positive strukturer i de polygoner, hvor de enkelte naturtyper er registreret. For både negative og positive strukturer er angivet om strukturerne samlet set er udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I). Antallet af registreringer med hver af de 9 kombinationsmuligheder er vægtet for polygonernes arealer. Strukturerne er beskrevet af Fredshavn (2004).

Strukturer	Negative			Strukturer	Negative		
Positive	I	S	U	Positive	I	S	U
U	41	0	0	U	97	3	
S	2	27	14	S			
I	0	0	16	I			
6230 *Surt overdrev				7230 Riggkær			

Af tabel 3.3.1 fremgår, at naturtypen 6230 (surt overdrev) har flest positive strukturer, men også mange negative strukturer. De positive strukturer på denne naturtype er angivet som forekomst af store fritliggende sten, forekomst af engmyretuer og enkeltstående træer og buske med fodpose. Disse strukturer angiver alle en lang og kontinuert drift uden betydende fysiske indgreb. De negative strukturer på denne naturtype angives som næringsberiget og domineret af kvælstof-elskende plantearter som rajgræs, kvik, agertidsel, fuglegræs og enårig rapgræs. Forekomst af disse arter viser at området er påvirket af kvælstof. Der er ikke registreret tydelig gødskningspåvirkning på arealerne så de registrerede tegn på kvælstofpåvirkning tyder på at påvirkningen er luftbåren.

Naturtypen 7230 (riggkær) har ifølge registreringen langt overvejende positive strukturer. De positive strukturer på denne naturtype er angivet som høj trykvandstand, rig mosflora og rig blomsterflora. Dette er tegn på at riggkærene ikke er afdrænede eller i øvrigt negativt påvirkede. De negative strukturer er angivet som udtørring, eutrofiering, dominans af høje urter og opvækst af vedplanter. Ud fra feltregistreringen tyder det på at riggkærene alt overvejende har en høj trykvandstand, hvilket er positivt, men til gengæld er de præget af tilgroning med høje urter, hvilket tyder på manglende afgræsning/slåning (se også afsnittet om tilgroning nedenfor).

Tilgroning

Tilgroning er i dag en alvorlig trussel mod opretholdelsen af de lysåbne naturtyper og deres karakteristiske vegetation. Udnyttelse i form af afgræsning og/eller høslet er centralt for en lang række terrestriske naturtyper. Tilgroning er under kortlægningen vurderes ud fra områdernes udnyttelse til græsning / høslet, vegetationens højde, dækningsgraden af vedplanter og forekomst af negative strukturer, der har relation til tilgroningen. I forbindelse med kortlægningen er behovet for plejeindsats vurderet, jfr. tabel 4.3.2.

Tabel 3.3.2 Kategorierne af plejeindsatser

Kategorier	Indsatsens omfang
1.	Ingen indsats nødvendig
2.	Mindre indsats i en kortere årrække
3.	En større indsats i en kortere årrække
4.	Betydelig indsats i en længere årrække
5.	Omfattende og langvaring indsats

Tabel 3.3.3 Arealer i de to lysåbne habitatnaturtyper, hvor der skønnes behov for pleje svarende til kategori 3 eller mere. Antal områder, samlet areal med plejebøvhov og areal med plejebøvhov i % af det samlede areal med naturtypen i habitatområde 33.

Naturtype	Antal områder	Areal (ha)	% af samlet areal
6230-Surt overdrev	2	2	18,2
7230-Riggkær	1	7	87,5

Dvs. kun mindre dele af overdrevene i område har behov for en større plejeindsats her og nu. Det kan begrundes med at den overvejende del af overdrevene allerede i forvejen afgræsses eller plejes på anden vis. Riggkærene derimod trænger i overvejende grad til yderligere pleje.

Invasive plantearter

De invasive arter hører ikke naturligt hjemme i den danske natur. De er typisk blevet indført af mennesket og mange af dem er efterhånden blevet et stort problem, fordi de spreder sig til naturområderne. Her kan de danne store bestande og derved fortrænge det naturlige plante- og dyreliv.

Gyvel er registreret på to af arealerne med 6230 (surt overdrev). Arten er invasiv, men truer ikke naturtypen endnu, da den begge steder fylder mindre end 10 % af det samlede areal med naturtypen. Der er ikke registreret invasive arter i de øvrige naturtyper.

Arealmæssige ændringer

Det er ikke muligt ud fra registreringerne at vurdere om der er arealmæssige ændringer i form af f.eks. arealmæssige reduktioner e. lign..

3.4 Arter

Odder

Bestand:

Tjele Langsø er en del af Skals Å-systemet, og odderen har uden tvivl en fast bestand i området. Arten blev eftersøgt ifm. NOVANA-overvågningen i foråret 2004. Der blev fundet spor og/eller efterladenskaber fra arten på begge de to undersøgte stationer i habitatområde 33.

Foreløbig trusselvurdering:

Odderen er fortsat truet af rusefiskeri, menneskelige forstyrrelser og trafik, men bestanden i habitatområde 33 vurderes umiddelbart at være robust og stabil.

Potentielt levested: Potentielle nuværende og fremtidige levesteder ses på kortet. Alle søer og større vandløb i området er taget med. Det potentielle levested vurderes at udgøre op til ca. 420 ha søer og 4,2 km vandløb.

3.5 EF-fuglebeskyttelsesområde

Natura 2000-området omfatter EF-fuglebeskyttelsesområde 16. Fuglebeskyttelsesområdet omfatter selve søens vandflade samt en del dyrkede arealer sydvest for søen. Området er udpeget på baggrund af forekomsten af Sædgås.

Sædgås:

Bestand

Arten anvender primært Tjele Langsø til overnatning. Gæssene ankommer meget sent i skumringen til overnatningspladsen og forsvinder igen inden solopgang. Derfor er arten svær at registrere og tælle på de natlige rastepladser. I perioder med isdække overnatter gæssene formentlig andetsteds – måske i Lille Vildmose eller evt. på Glenstrup Sø. Gæssene er dog set bade og drikke i dagtimerne i en våge i isen på Tjele Langsø. Tidligere fouragerede gæssene ofte på dyrkede marker nær ved Tjele Gods, men de seneste år er sædgæssene fra området mest set uden for fuglebeskyttelsesområde 16. Arten registreres nu hyppigst på dyrkede arealer nord for Tjele Langsø og især i et område i Nørreådalen mellem Årup, Kvorning, Løvskal og Ø (beliggende i habitatområde 30). Der er f.eks. set op til 1.150 fugle ved Bigum umiddelbart nord for fuglebeskyttelsesområdet i starten af 2006 og op til 1.100 fugle i Nørreådalen i vinteren 2005/2006. Formentlig har bestanden været stabil gennem mange år, men har været overset pga. artens tendens til at fouragere på afsidesliggende og uforstyrrede græsarealer. Større bevågenhed af enkeltpersoner i

lokalområdet de seneste år har afdækket at bestanden er intakt, blot har den formentlig skiftet primær fourageringsplads.

Foreløbig trusselsvurdering

Arten er total jagtfredet og ved fortsat sikring af fouragerings-, raste- og overnatningspladser i området mod forstyrrelser er der ikke de store kendte trusler for artens bevaringsstatus

Potentielt levested

Potentielle levesteder ses på kortet. Der er medtaget de åbne dele af vandfladen på Tjele Langsø (overnatning m.v.) samt de dyrkede marker sydvest for søen, der især tidligere år har været anvendt til fouragering. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 850 ha.

4. Modsatrettede interesser

Der ses ikke at være modsatrettede naturinteresser i området.

5. Naturforvaltning og pleje

Viborg amt har i vinteren 1998-99 foretaget omfattende rydninger af pilekrat i kærerne i den nordlige del af det fredede område ved Vinge Mølle, samt på østsiden af dalen. Desuden blev der iværksat græsning i dele af området. Dele af rigkæret syd for møllesøen er ryddet for opvækst af træer i 2005-06.

Amtet har indgået MVJ-kontrakter for i alt 40 ha, hvoraf de største arealer omfatter miljøgræs aftaler.

6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

6.1 Terrestriske naturtyper

Under Viborg Amts kortlægning i 2005 blev der registreret én forekomst af naturtypen 6410 (tidvis våde enge) på 4,3 ha. (se kort) Naturtypen indgår ikke som en del af udpegningsgrundlaget for habitatområdet.

6.2 Arter

I efteråret 2006 blev et område syd for Vinge Mølle undersøgt i forbindelse med NOVANA overvågning af Blank Seglmos (*Hamatocaulis vernicosus*). Sydvest for møllesøen findes en meget fin botanisk lokalitet som er truet af tilgroning, dels af Pil spp. og ikke mindst af Butblomstret Siv. Trods det en meget vigtig lokalitet – en af landets vigtigste for *H. vernicosus*. 17 adskilte kloner, dog flere ret nærliggende. Lokalitetens sydligste del for nylig plejet/ryddet af amtet – her findes de største kloner, delvist under naturplejernes grenbunker -, mens den nordligste er uplejet og under stærk tilgroning.

Der er i øvrigt ikke registreret nye arter eller naturtyper i området i forbindelse med kortlægningen og udfærdigelse af basisanalysen.

7. Manglende viden og yderligere vidensbehov

Søer: Som i vandrammedirektivets basisanalyse indgår kun de særskilt målsatte søer og søer over 5 ha. Alle vandhuller og småsøer mangler derfor i denne basisanalyse.

Vandløb: I vandrammedirektivets basisanalyse indgår kun målsatte vandløb, alle øvrige vandløb mangler derfor i denne basisanalyse.

Der er ikke udført feltundersøgelser med specielt henblik på, at kunne fastslå udbredelse og diversitet af vandløbsplanter i habitatområdet. Derfor er udbredelse og diversitet af vegetationen meget dårligt kendt.

Den er baseret på den information der kan læses ud fra skemaer udfyldt i forbindelse med udtagning af vandløbsfaunaprøver. Ofte er disse prøver udtaget meget tidligt på året (feb.-april) hvilket er et dårligt tidspunkt når det gælder om at bestemme planternes udbredelse. Endvidere er de pågældende faunaundersøgelser stationsvise undersøgelser, og repræsenterer derfor ikke en længere vandløbsstrækning.

Der er ikke gennemført fiskeundersøgelser i vandløbene i habitatområdet med henblik på at bestemme tilstedeværelse og udbredelse af Havlampret m.v.

Terrestriske naturtyper:

Grænsen for habitatnaturtyperne kan være svære at sætte, hvis området er præget af tilgroning eller påvirket af sprøjtegifte og eutrofiering. I mange tilfælde er de mest påvirkede områder formentlig ikke taget med i kortlægningen af habitatnaturtyperne. Det har i dette habitatområde betydet, at tidligere enge, med f.eks. tagrør og pilekrat som potentielt kunne indeholde f.eks.. 7220-kildevæld og 7230 -rigkær omkring til- og afløbene af søen ikke indgår i kortlægningen.

Kortlægningen af 91E0 (Elle- og askeskove) er kun kortlagt på GIS.

8. Bilag

Kort over naturtyper og arters udbredelse kan ses i kortmaterialet.

9. Kildehenvisning

1. Høy, T., m.fl. (2004): Danmarks Søer, Søerne i Nordjyllands og Viborg Amter.
2. Vand- og Miljøvesenets rapport nr. 84 (1987): Miljøtilstanden i Tjele Langsø 1977-78 og 1983-84.
- 3: Miljøtilstanden i vandløbene i Tjele kommune, rapport nr. 85 i Miljøserien, 1988
- 4: Vandrammedirektiv basisanalyse del 2 for Viborg, Nordjylland og Ringkøbing amter. 2005.
5. Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003). Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Faglig rapport fra DMU nr. 462. (http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrappporter/rapporter/FR462.PDF)
6. Skov og Naturstyrelsen (1999): Birds of Danish SPAs – trends in occurrence.. (<http://www2.skovognatur.dk/udgivelser/1999/birds>)
7. Madsen, J. (1984): Danske Rastepladser for gæs, gåsetællinger 1980-1983, Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen 1986
8. Søgaard, B. mfl. (2003): Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet og fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Faglig rapport fra DMU nr. 457. (http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_fagrappporter/rapporter/FR457_2udg_www.pdf)
9. Skov- og Naturstyrelsen (1995): EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder – kort og områdebeskrivelser. (<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/4E3BC22E-D73A-42BA-B119-D70706129EC8/0/EFfuglebeskyttelsesom.pdf>)
10. DOFbasen (www.dofbasen.dk)
11. Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper.
12. Deklaration for fredning 789-11: Vinge Mølledam